

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Yıl : 1994

Sayı : 5

EL-ÛŞİ VE "KASİDETÜ'L-EMALÎ"

Yrd. Doç. Dr. Durmuş ÖZBEK

Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Ferganî, el-Ûşî; isim zincirinde zikredilen Fergana ve Ûş (veya Öş) şehirleri Horasan'dadır. "Doğan Güneş Memleketi" manasına gelen Horasan (1), el-Belâzurî'ye göre (2) dört kısımdır:

1 — İran: Nisâbur, Kûhistan, Herat, Bûşene, Bâdgis, Tûs'dan meydana gelen bu bölgeye "Taberân" adı verilir.

2 — Şahcân, Serahs, Nesa, Ebîverd, Merv, Harizm,...

3 — Fâryâb, Cüzcân, Tohoristân, Bâmiyan, Belh,...

4 — Buhârâ, Nesef, Fergana, Semerkand.

Yaklaşık olarak Kuzeyden Güneye olan boyu: 750 km. ve Doğudan Batıya olan eni ise 500 km. olup yüzölçümü 272.560 km² dir (3). Ayrıca Horasan'ın devirlere göre değişik şehirleri kapsadığı da unutulmamalıdır. Dördüncü bölgede olan "Fergana", Türkistan'da Sır-u Deryâ havzasında bir bölge olup Kuzeyde: Çotkal dağları; Güneyde: Alay dağları; Doğuda: Fergana dağları; Batıda ise nehirle çevrili kısmı 91.802 km.² olup eskidenberi kalabalık olup nüfusu 1936 da (iki milyon)dan fazla olduğu; (70) kadar şehir bulunduğu; altın, gümüş, bakır, kurşun, nişadır, demir, kömür, cıva madenleri ve petrol ile firûze taşı; üzüm bağları, bütün sebze türleri bulunduğu bildirilmektedir (4).

Maverûn-Nehir'e bağlı "Fergana" ve "Ûş" bölgesi, Emevî halifelerinden el-Velîd b. Abdîmelik zamanında kumandanlarından Kuteybe b. Müslim el-Bahilî (v. 96/715) tarafından (95/714) tarihinde Türklerin şiddetli mukavemetine rağmen fethedilmiştir (5). Kısa zamanda Fergana

(1) Yakutu'l-Hamevî, Mu'cemu'l-Buldan, Beyrut, ts. c. II, s. 350; CL, Huart, Horasan, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1950, c. V, s. 560.

(2) Yakutu'l-Hamevî, a.g.e., c. II, s. 351.

(3) Şemseddin Samî, Kâmusu'l-A'lâm, İstanbul, 1308/1891, c. III, s. 2029-2031.

(4) W. Barthold, Fergana, İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1964, c. IV, s. 558 - 559 ve 561.

(5) W. Barthold, Hazırlayan: Hakkı Dursun Yıldız, Moğol İstilasına Kadar TÜRKİSTAN, İstanbul, 1981, s. 241 - 242; Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı, Türkistan'da İslâmiyet ve Türkler, Konya, 1988, s. 164 - 165; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 559.

havzasında İslâm Dini yayılmış (40) kadar cami ve mescid yapılmıştır (6). Fergana şehri ve buradaki "Fergana camii" bunların en büyük ve en meşhurlarındandır. Eyyub Peygamber'in kabrinin de buralarda olduğu bildiriliyor (7).

"Üş", Fergana'nın üçüncü büyük şehri olup Dağ, Nehir ve Muğkede (yani Ateşhane) olmak üzere üç büyük kapısı olduğu kaydedilmektedir (8). Ayrıca Kuteybe b. Müslim'in Halife Süleyman b. Abdilmelik'e isyan etmesi ve kendi ordusundaki askerleri (kabile reisleri) tarafından öldürülmesi (96/715) (9)'nden sonra büyük üne kavuşmuştur. İmam Şeyh Kuteybe'nin kabrinin önceleri "Üş" a bağlı iken bugün Endican bölgesine bağlı Celâl-Kuduk köyünde olduğu bildirilmektedir (10). Yine Hz. Süleyman'ın veziri Asaf b. Barahya'nın mezarı da burada bir dağın yakınında bulunduğu bildirilmiştir (11). Bugün Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan arasında taksim edilmiş olan "Fergana"nın Özbekistan'a bağlı kısmı 1933 senesindeki nüfusu (40.000), Kırgızistan'a tabi Üş'un nüfusu ise (50.000) dir (12).

Konumuz olan Siracü'd-Din Ebi'l-Hasen Ali b. Osman Muhammed et-Temimî, el-Ferganî, el-Üşî'nin doğduğu yer olan "Üş" şehri ve civarında Selçuklu Hükümdarı Sultan Sencer'in Maverâün-Nehir'i ele geçiren Kadir Han Cebrâil'i Tebriz yakınında yaptığı savaşta (ki 503/1109 tarihinde) yenip öldürünce; Süleyman - Tegin'in oğlu Muhammed - Tegin savaş esnasında Horasan'a kaçmış iken; Sultan Sencer, onu Merv'den getirtip "Arslan Han" ünvanını vererek "Vali" tayin etti. Arslan Han'ın, saltanatı ölümüne kadar (1130 M.) devam etti. Yerine önce kardeşi Ebu'l-Muzaffer Tamgaç Buğra Han İbrahim geçti. Sonra da Kılıç Tamgaç Han Ebu'l-Meâlî Hasan b. Ali b. Abdilmümin (Hasan - Tegin olarak bilinir) tahta geçti. Sonra ise Arslan Han'ın oğlu Rük'nü'd-Din (yahud Celalü'd-Din) Mahmud hükümdar ilan edildi (13).

1137 tarihinde Kara-hitâylar, Maverâün-nehir'i kendilerine bağlaması; Sultan Sencer'in, âsî Harezmsah Atsız'ı yapılan savaşta yenmesiyle

(6) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 211 (Mukaddesi'den nakil); Kitapçı, a.g.e., s. 165; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 561.

(7) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 561.

(8) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 203.

(9) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 207; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 559; Kitapçı, a.g.e., s. 165 - 175.

(10) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 560.

(11) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 563.

(12) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 564; Türk Ansiklopedisi, Ankara, 1968, c. XVI, s. 250. Burada Fergana'nın nüfusu: Elmbin olarak geçiyor.

(13) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 399 - 400.

kendi kardeşinin oğlu Süleyman b. Muhammed'i Vali tayin etmiş; 1141 yılında ise Kara - Hitâylar, Sultan Sencer'i yapılan savaşta yenmesiyle (1141 - 1142) tarihinde Buhara ve tüm Maverâün-Nehir'i ele geçirmişler; Sonra da Sultan Sencer, Mahmud Han ile Atsız mücadelesi sürüp gitmiş... Nihayet 1157 tarihinde Sultan Sencer vefat edince Mahmud Han, Horasan'a hakip olmuştur. 1158, 1162, 1163, 1165 yıllarında İi-Arslan-Mahmud - Mueyyid ve Aydak-Tekiş-Sultan Şah ve Gurlular arasında savaşlar olmuş ve 1167 - 1168, 1170 - 1171, 1172 - 1173, 1174, 1175 - 1176 ve 1181 - 1182 yıllarında da devam edip gitmiştir (14).

İşte görüldüğü üzere 575/1180 tarihinde vefat ettiği bildirilen Ali b. Osman el-Fergânî, el-Üşî'nin yaşadığı yıllar gerçekten kargaşa, savaşlarla dolu bir devirdi. Bu istikarsızlığa rağmen ülkede İslâmî Hayat devam etmiş; camiler, mescidler, medreseler inşa edilmiş; ilmî hayat gayet verimli olmuş; ilim adamları yetişmiş, eserler yazarak insanları ümitsizlikten, bunalımlardan inancılı bir sahaya çekerek güçlü ve kuvvetli birer irade ve karaktere sahip olmaları için gayret sarfetmişlerdir. Bu çalışmalar her devirde olduğu gibi buralarda da semeresini vermiş, seçkin insanlar ve değerli ilim adamları yetişmiştir. Bunlardan Ehl-i Sünnet'in itikad'daki İmamlarından Ebu Mansur el-Maturidî (v. 333/944), Semerkand'da; Ebu Hafız Ömer b. Muhammed en-Nesefî (v. 537/1142 - 3), Nesef'de; el-Üşî (v. 575/1180) de Fergana bölgesinde yetişmiştir. Bilhassa itikadî sahada ki etkinliğini; sadece yaşadığı bölgede hatta sadece İslâm Alemi'nde değil dünyanın çeşitli ülkelerinde, şehirlerindeki kütüphanelerinde yazma ve matbu eserleriyle devam ettirdiğine inandığımız el-Üşî'nin Hayatı, Eserleri ve Özellikle Meşhur eseri "Kasidetü'l-Emâlî" hakkında bilgi vermeyi uygun buluyoruz.

EL-ÜŞİ VE "KASİDETÜ'L-EMÂLİ"

A - SIRACÜ'D-DİN ALİ BİN OSMAN EL-ÜŞİ'NİN HAYATI

a) Doğumu :

Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî'nin doğum tarihi hakkında eski ve yeni kaynak tabakat kitaplarında her hangi bir bilgiye rastlayamadık.

b) İsmi :

Genel olarak ismi: Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî'dir. Fakat tam ismi: Sıracü'd-Din Ebü'l-Hasen b. Osman b. Muhammed et-Teymî el-Üşî el-Fergânî el-Honefî el-Maturidî el-Fakih'tir. Çeşitli kaynak tabakat kitap-

larında ise onun ismi değişik olarak verilmektedir (15). Görüldüğü üzere bu isim zincirinde el-Üşi'nin oğlunun, babasının, dedesinin ve bir de nisbesini görüyoruz. "**Ebu'l-Hasen**" künyesine bakıldığında, onun evlendiğini ve "**Hasen**" isminde bir oğlunun olduğunu anlıyoruz (16) Fakat kaynaklarda onun "**Hasen**" isminde bir oğlunun olduğu zikredilmemektedir. Zaten "**Ebü'l-Hasen**" künyesini de kaynak eserlerin hepsi vermemektedir. Yine bu isim zincirine göre "**Ali b. Osman**" künyesinden babasının adının "**Osman**"; "**Ali b. Osman b. Muhammed**" künyesinden ise dedesinin isminin "**Muhammed**" olduğunu anlıyoruz (17).

c) Yaşadığı Yer ve Yetiştirilmesi :

"**Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşi el-Fergâni**" isim zincirindeki "**el-Üşi el-Fergâni**" nisbesinden onun Maverâünnehir'de Türkistan'da "**Fergâna**" şehrinin (18) merkezine yakın, büyük nahiyelerinden biri olan "**Üş**" da doğduğu anlaşılmaktadır (19). Yine bu isim zincirindeki "**Siracü'd-Din**" den onun lakabının "**Siracü'd-Din**" olduğunu anlıyoruz (20). Türkçemizde

(15) İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin Esmâ'ül-Müellifin-Asârü'l-Musannifin, İstanbul, 1951, c. I, s. 70 de: el-Üşi Ali b. Osman b. Muhammed et-Teymiyi el-Üşi Siracü'd-Din el-Fergâni el-Fakih el-Hanefî; Yusuf İlyas Sergis (Joseph Ellas Sarkis) Mu'cemu'l-Matbûâtî'l-Arabiyye ve'l-Muarrabe, Mısır, 1346/1928, c. I, s. 499; Siracü'd-Din Ebu'l-Hasen Ali b. Osman el-Üşi el-Fergâni el-Hanefî el-Maturidî; Ömer Rıza Kehhâle-Mu'cemül-Müellifin, Terâcimi'l-Musannifî'l-Kütubi'l-Arabiyye, Beyrut, ts. (Şam, 1380/1961), c. VII, s. 148 de: Ali b. Osman b. Muhammed el-Üşi (el-Üsi), el-Fergâni (Siracü'd-Din); Hacı Halife Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn an Asâri'l-Kütübi ve'l-Fünûn, M. E. Basimevi, 2. baskı, İstanbul, 1971, c. I, s. 526 da: Ali b. Osman el-Üşi el-Hanefî; Katip Çelebi, a.g.e., 2. baskı, İstanbul, 1972, c. II, s. 1200 de: eş-Şeyh el-İmam Ebu Muhammed Ali b. Osman el-Üşi; el-Bağdadî, Keşfu'z-Zunûn Zeyli İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli alâ Keşfi'z-Zunûn an Asâmi'l-Kütübi ve'l-Funûn, c. II, s. 483 de: Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşi el-Fergâni; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, 2. baskı, İstanbul, 1972, c. II, s. 1349 - 1350 de: eş-Şeyh el-İmam Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşi el-Fergâni, el-Hanefî.

(16) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499.

(17) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.

(18) Yakutu'l-Hamevi, Mu'cemül-Buldan, Daru'l-Kitabi'l-Arabi, Beyrut, ts., c. IV, s. 253.

(19) Kakutu'l-Hamevi, a.g.e., c. I, s. 281: "Üş", Maverâünnehir'de olup hicri 95/714 tarihinde Velid b. Abdilmelik zamanında Kuteybe b. Müslim el-Bahlî tarafından fethedilmişti. Bkz: Nureddin Aliyyül-Karî, Şerhu'l-Emâli, Şerhu Lizavi'l-Meâli alâ Bed'ül-Emâli, Ofset baskı, İstanbul, 1985, s. 7.

(20) Brockelmann, GAL, Leiden - E. J. Brill, 1943, c. I, s. 552; Brockelmann, Erster Supplementband Leiden - E. J. Brill, 1937, c. I, s. 764; el-Bağdadî, Keşfu'z-Zunûn Zeyli, c. II, s. 483; el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Ebu'l-Adl Zeynu'd-Din Kasım b. Kutluboğa, Tacu't-Terâcim fi Tabakati'l-Hanefiyye, Bağdat, 1942, s. 44 (no: 131); Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. II, s. 1350.

"Siraceddin" şeklinde kullanılır ki "dinin kandili, ışığı, meşalesi" demektir. Yine aynı zamanda onun "Rüknü'd-Din" lakabını da aldığını kaynaklardan öğreniyoruz (21) ki Türkçemizde "Rükneddin" şeklinde isim olarak kullanılır: "Dinin temel direği, dinin en sağlam olanı" demektir.

el-Üşî'nin kaynaklarda belirtilen isim zincirlerine göre "Fergâne"de "müftî" olduğu, hatta "Fetâvâ es-Siraciyye" adlı eser yazdığı anlaşılmaktadır. Yine onun "Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr fi'l-Hadis" (23) isimli eserinden anlaşılacağı üzere hadis ilminde üstün bir yere sahip olduğu; "Kasidetü'l-Emâli" (24) isimli eserinin isminden de anlaşılacağı üzere şair, âlim ve edîb olduğu açıkça görülür (25). Ayrıca el-Üşî'nin yine isim zincirlerine bakarak onun "eş-Şeyh el-İmam,, (26); "el-İmam el-Ailâme" (27) ve "İmamü'l-Haremeyn" (28) olduğunu anlayabiliyoruz.

el-Üşî'nin tahsili, hocaları ve talebeleri hakkında yapılan araştırmalarımızda maalesef kesin bir bilgi edinemedik.

d) Mezhebi :

Maverâün-Nehir, ilmi, edebî ve dinî bakımından çok büyük ve meşhur alimlerin yetiştiği bir bölgedir. Ehî-i Sünnet Akidesi'ni savunan iki önemli bilgin vardır. Bunlardan biri Irak ve Şam bölgesinde yaşayan Ebu'l-Hasen el-Eş'arî (260/873 - 324/935); ikincisi ise Türkistan'da Maverâün-Nehir bölgesinde yaşayan Ebu Mansur el-Maturidî (238/852 - 333/944)'dir. İşte Ehî-i Sünnet'in itikad'daki iki imamdan biri Eş'arî, Şafii; Maturidî ise Hanefî'dir.

İşte Maturidî'nin yaşadığı Türkistan'da doğan, büyüyen, yetişen ve onun yolundan giden alimlerden biri olan el-Üşî de amelde Hanefî, itikad'da Maturidî'dir (29).

e) Vefatı :

el-Üşî'nin vefat tarihi ihtilaflıdır. 569/1173 tarihinde vefat ettiği bil-

(21) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, 2. baskı, İstanbul, 1971, c. I, s. 526.

(22) İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(23) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. II, s. 1200; İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(24) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552; Supplementband, c. I, s. 764.

(25) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.

(26) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. I, s. 526.

(27) İbn Kutluboga, a.g.e., s. 44 (131).

(28) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552; Supplementband c. I, s. 764.

(29) Sergis, a.g.e., c. I s. 499; el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. I, s. 526 ve c. II, s. 1350; Brockelmann, İ. A. İstanbul, 1986, c. XIII, s. 75.

dirildiği gibi (30) Taun (Vebâ)dan hastalanıp 575/1180 tarihinde vefat ettiği de belirtilmektedir ki bu görüş daha kuvvetlidir (31).

f) Eserleri :

Alim, edib ve aynı zamanda şair olan Siracü'd-Din Ebu'l-Hasen Atî b. Osman b. Muhammed el-Üşî el-Fergânî'nin çeşitli konularda eserleri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır :

1 — "Kasidetü'l-Emâli (Bed'ü'l-Emâli)": Hakkında ilerde geniş bilgi verilecek olan bu eser 569/1173 tarihinde yazılmış nazım halinde (66 ve ya 67) beyitte Ehl-i Sünnet'in iman esaslarını veciz bir şekilde anlatan eşsiz bir eserdir. Birçok şerhleri vardır.

2 — Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr fi'l-Hadîs: el-Üşî, bu eserinde önce muhtasar olarak bin hadîs almış sonra da bunu özetleyerek bir kitapta toplamış ve ona "Nişâbu'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr" ismini vermiştir (32).

3 — Meşârikü'l-Envâr fi Şerhi Nisâbi'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr (33): Bu eser (الحمد لله رب العالمين الخ) diye başlamakta olup içinde çeşitli eserlerden nakillerin şu rumuzlarla ifade edildiği bildirilmiştir:

Elif : el-İkna'; **Te** : et-Tenbih; **Cim** : Câmiu't-Tirmizî; **Ra** : Ravzâtü'l-Ulemâ; **Şin** : Şihâbu'l-Ahbâr; **Sâd** : Sahihu'l-Buharî; **Tı** : Tabâkâtü't-Tûsî; **Ayn** : Uyûnü'l-Mecâlis; **Fe** : Firdevsü'l-Ahbâr; **Kef** : Kenzü'l-Ahbâr; **Lâm** : el-Lü'lüyât; **Mim** : Müsnedü Ebî Hureyre; **Nûn** : en-Netf; **Ye** : el-Yevâkî... den nakil yapıldığını göstermektedir. el-Üşî bu eseri "Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr" isimli kitabından özetlenmiştir ki; bin sahih hadîsi özetle toplamayı söz verdiği için telif etmiş ve ona "Nişâbü'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr" ismini vermiştir (34).

(30) Kehhâle, a.g.e., c. VIII, s. 148; GAL, c. I, s. 552; Supplemenband, c. I, s. 764 de: el-Üşî'nin "Kasidatü'l-Lâmiyye veya Bed'ü'l-Emâli veyahut Kasidetü Yekulü'l-Abd" adlı eserini 569/1173 de yazdığını bildiriyor, vefat tarihi yok.

(31) el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700; Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1350; Birçok matbu ve yazma eserlerde vefatı 575/1179 olarak verilmektedir.

(32) Katib Çelebi, a.g.e., c. I, s. 526; el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700.

(33) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148; el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700; el-Bağdadî, İzâhu'l-Maknûn, c. II, s. 483; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(34) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1952; Türkiye Gazetesi, İslâm Alimleri Ansiklopedisi, İstanbul, Ts., c. VII, s. 273 - 297 arasında: Süleymanîye Ktp. Lâleli bölümünde 1504 no'da kayıtlı eserden geniş bir özet terceme verilmiştir.

4 — el-Fetâvâ es-Sirâciyye : el-Üşî tarafından 569/1173 tarihinde yazılmıştır. Bu konuda el-Mevlâ İbn Cûy şöyle diyor : "Bir başka nüsha-nın sonundaki ifadesinde: musannifin şöyle dediğini gördüm: "Bu nüsha-nın yazımı 569/1173 senesinin muharrem ayının pazartesi günü Ali b. Osman b. Muhammed et-Teymî eliyle tamam oldu." Yine bunun böyle olduğunu; Takıyyüddin "Yekülü'l-Abd" ve "Münyetü'l-Müftî" sahibinin bi-yoğrafisinde, bu eser Siracü'd-Din el-Üşî'ye aittir" demiş ve "bu eserle birçok kitaplarda bulunmayan nadir hadiseler zikredilmiştir" diyerek bu eserin (Münye'nin) kullanılan kaynaklarından biri olduğunu bildirmiştir." (35).

5 — Muhtelifü'r-Rivâyet: Ebû Hafs Ömer b. Muhammed b. Ahmed en-Nesefî (v. 537/1142)'nin "Manzumetü'n-Nesefî fi'l-Hilâf" isimli eserinin şerhi olan "el-Cevâhiru'l-Manzûme" isimli eserini el-Üşî şerh etmiş ve ona "Muhtelifü'r-Rivâyet" ismini vermiştir (36).

6 — İstiksâü'n-Nihâye : el-Üşî, kendi şerhi olan "Muhtelifü'r-Rivâyet" adlı eserinin muhtasarıdır (37).

7 — Sevâkıbu'l-Ahbâr : el-Üşî'nin eseridir (38).

8 — Yevâkitü'l-Ahbâr : el-Üşî'nin eseridir (39).

9 — Nûru's-Sirâc (40).

B - KASİDETÜ'L-EMÂLÎ (BED'Ü'L-EMÂLÎ) VE ŞERHLERİ

1 — Kasidetü'l-Emâlî (Bed'ü'l-Emâlî) :

el-Üşî'nin önemli eserlerinden biri olup konumuzu da teşkil edecek olan Ehl-i Sünnet'in itikadını, iman esaslarını bir nazım halinde anlattığı bu güzel eserin çeşitli isimleri vardır. En yaygın olanı "el-Emâlî", "Bed'ü'l-Emâlî", "Kasidetü'l-Emâlî"dir. Fakat bunlar şöyle sıralanabilir:

(35) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1224; el-Bağdadi, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75 İslâm Alimleri Ansiklopedisi, c. VII, s. 270 - 272; GAL, c. I, s. 553; İ. A., c. XIII, s. 75 de: Kalkûta'da, 1243/1827 ve Laknav'da ise 1223 - 1225/1808 - 1810 tarihlerinde basılmıştır, deniliyor.

(36) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1868.

(37) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1868.

(38) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. I, s. 526; el-Bağdadi, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(39) el-Bağdadi, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(40) Brockelmann, Supplementband, c. I, s. 764 de: Asaf, II, 1110, 107 de var; GAL, c. I, s. 553 de Suppl.da var deniliyor. Diğer kaynaklarda kitabın ismine rastlanılmadı, bu isimde bir eser verilmiyor.

- a) "Kasidetü'l-Emâli" (41)
 b) "Kasidetü Yekulü'l-Abd" (42)
 c) "Bed'ü'l-Emâli", "el-Kasidetü'l-Lâmiyye" veya "Kasidetü Yekulü'l-Abd fi't-Tevhîd" (43)
 d) "el-Kasidetü'l-Lâmiyye fi Usûli'd-Din" (44)
 e) "Yekulü'l-Abd fi Bed'ü'l-Emâli" (45)
 f) "el-Kasidetü'l-Lâmiyye fi't-Tevhîd" veya "Bed'ü'l-Emâli" veyahut "Kasidetü Yekulü'l-Abd" (46)

Bu kadar çok ve çeşitli isimleri olan bu eseri el-Üşî'nin 569/1173 tarihinde yazdığı bildirilmektedir (47). Tamamı (66 veya 67) beyit olan eser şöyle başlamakta :

(يقول العبد في بدء الأمل - للتوحيك بنظم كاللدي)

şöyle sona ermektedir :

٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَفْتٍ لِمَنْ يَأْخِذُ يَوْمًا قَدَّ دَعَايَ

Ehl-i Sünnet Ve'l-Cebâat'ın inançlarını gayet açık, güzel ve veciz bir şekilde nabımla anlattığı için çeşitli yerlerde ve tarihlerde basılmıştır. İlk defa P.v. Bohlen tarafından Rogensburg (Regiomonti)'da 1825 tarihinde basılmıştır (48). Sonradan diğer akaid ile ilgili metinlerle birlikte "Mecmu' Mühimmâtü'l-Mutûn" ismiyle Kahire'de, 1273/1859; 1297/1870; 1303/1885, 1304/1886, 1306/1888 ve 1327/1909 tarihlerinde basıldığı bildiriliyor (49).

(41) el-Bağdadî, Hediye-tü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(42) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1349.

(43) Sergis, a.g.e., s. I, s. 499.

(44) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.

(45) İbn Kutluboğa, Tacüt-terâcim fi Tabakâti'l-Hanefiyye, s. 44 (131).

(46) GAL. c. I, s. 552; Suppl. c. I, s. 764.

(47) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1350; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(48) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; GAL. c. I, s. 552; Suppl. c. I, s. 764; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(49) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; Ayrıca bkz. Brockelmann, Suppl. c. I, s. 764 de: Kahire'de: 1280/1863, 1281/1864, 1295/1878 ve Delhi'de ise 1317/1899 tarihlerinde; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75 de: Kahire'de 1273/1856, 1281/1864, 1295/1878 ve 1323/1905 de, Salım b. Sümejr tarafından da "Sefîne-tü'n-Neca" isimli eserin kenarında olduğu halde Singapur'da 1295/1878 tarihinde ve Mevlevî Muhammed Nazır Ahmed Han'ın Hindçe bir açıklamasıyla birlikte 1317/1899 tarihinde bastırıldığı bildirilmektedir.

Bu eserin ne kadar çok ilgi gördüğü, Almanya'da Berlin, Münih; Fransa'da Paris; İsveç'te Stockholm; Mısır'da Kahire; Hindistan'da Rampur; Türkiye'de İstanbul; İngiltere'de Kambric; Türkistan'da Buhara'da, Rusya'da ve daha birçok ülkelerin kütüphanelerinde yazma ve matbu nüshalarının bulunmasından anlaşılmaktadır (50).

Eserin bu kadar ilgi görmesi pek çok şerhlerinin de yapılmasına ve böylece daha geniş bir sahaya yayılmasına ve aranır olmasına, isteklilerinin çoğalmasına sebep olmuştur. Gerçekten de İslâm âleminde, orta ve yüksek seviyeli medreselerinde okutulmuş, şerhler ve haşiyeler yapılmıştır. 569/1173 tarihinde yazıldığı bildirilen nazım halindeki bu hacmi küçük fakat muhtevası büyük olan eser, İslâm Dini'nin İman Esaslarıyla ilgili hemen hemen bütün konularında pratik anlatım ve anlayış ifadesinin bulunması nedeniyle ezberlenmiş ve ezberleştirilmiştir.

Eser, sahasında ilk ve tek değildir. Zira daha önceleri: Ebu Hanife (v. 150/767)'nin "el-Fıkhü'l-Ekber"i; İmam eş-Şafii (v. 204/819)'nin "el-Fıkhü'l-Ekber (Kitabu Fıhî'l-Ekber fi't-Tevhîd)"i; et-Tahâvî (v. 321/933)'nin "el-Akîdetü't-Tahâviyye"si; Maturîdî (v. 333/944)'nin "Kitabu't-Tevhîd" ve "Risâletü'l-Akâid"i; Ebu'l-Kasım İshak b. Muhammed el-Hakim es-Semerkindî (v. 342/953)'nin "es-Sevâdu'l-A'zam"ı; Ömer en-Nesefî (537/1142)'nin "el-Akâidü'n-Nesefiyye"si... gibi küçük kitapçıklar, risaleler yazılmıştır. el-Üşî (v. 575/1180)'nin "el-Kasidetü'l-Emâli"sinden sonra aynı hacim ve ebatta şu eserleri sayabiliriz: el-Adudu'd-din el-İcî (v. 755/1353)'nin "el-Akâidü'l-Adudiyye ve el-Mevâkîf"i; Hızır Bey (v. 863/1458)'in "Kaside-i Nuniyye"si (51); Muhammed es-Senûsî Ebu Abdillâh Muhammed b. Yusuf b. Ömer el-Hüsni et-Telemsânî (v. 895/1490)'nin "el-Akâidü's-Senûsiyye (Senûsiye Akaidi-Akide-i Suğrâ)"sı (52); İmam Birgivi Muhammed Efendi (v. 981/1572)'nin veya Hasan Kafi Bosnevî Akhisârî

(50) Brockelmann, Supplementband, c. I, s. 764.

(51) "Kaside-i Nuniyye" (105) beyittir. Bkz. Prof. Dr. Şerafeddin Gölcük, Kelâm Alimi Hızır Bey, Milli Kültür, Mayıs, 1981, s. 8-12; Bursalı Mehmet Tahîr Efendi, Sadeleştiren: A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1972-1975; c. I, s. 337-338; İ. A. (İlgili madde), c. V, s. 471.

(52) "Senûsi-i Eş'ari" diye bilinen Muhammed Senûsi'nin akâide dair eserinin ismi "Ümmü'l-Berâhim"dir. Buna "Akide-i Suğrâ, Senûsiye-i Suğrâ" ve "Akîdetü Ehli't-Tevhîd ve't-Tesdîd": "el-Kübre's-Senûsi"de denilmektedir. Almanca, Fransızca tercemeleri vardır. Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük Tefsir Tarihi, (Tabakâtü'l-Müfessirin), Ankara, 1960, c. II, s. 434-435.

(v. 1025/1616)'nin "**Ravzâtü'l-Cennât**"ı (53); Abdusselâm b. İbrahim b. İbrahim el-Lekkânî, el-Mâlikî (v. 1078/1667)'nin "**Cevheretü't-Tevhîd**"ı (54); İshak b. Hasen et-Tokâdî er-Rûmî el-Hanefî (v. 1100/1688)'nin (55) "**Manzûmetü'l-Akâid (Türkçe)**"ı (56); İbrahim Hakkı Erzurumî (Erzurumlu İsmail Hakkı v. 1780)'nin "**Akâid Manzumesi (Akâid-i Din-i İslâm)**" (57); Ahmed Ziyâuddin Gümüşhanevî (v. 1310/1893)'nin "**Câmiu'l-Mütûn fi Hakkı En-vâi's-Sifâtü'l-İlâhiyye ve'l- Akâidü'l-Maturidiyye ve Elfâzı'l-Küfri ve Tashihi'l-A'mali'l-Acibiyye**"si; Hacı Mehmet Zihni Efendi (v. 1332/1914)'nin "**Akâid-i İslâmiyye (Nimet-i İslâm'ın içindedir)**"si(58); Manastırlı İsmail Hakkı (v. 1330/1912)'nin "**Mevâidü'l-En'âm fi Berâhin-i Akâidü'l-İslâm = İslâm Akâidü'nin Delillerine Dair Nimet Sofraları**" (59)... gibi daha pek çok eserler yazılmıştır.

Bunlardan Ebu Hanife'nin "**el-Fıkhü'l-Ekber**"i; et-Tehâvî'nin "**el-Akîdetü't-Tehâviyye**"si; Maturidî'nin "**Kitbu't-Tevhîd ve Risâletü'l-Akaid**"i ve Ömer Neseî'nin "**el-Akâidü'n-Neseî**"si meşhurdur. Maturidî'nin eserleri hariç diğerlerinin çeşitli şerhleri hatta haşiyeleri dahi yazılmış olup el-Üşî'nin "**Emâli**"sinden daha yaygın olan bu eserler bütün "**İslâm Ülkele-ri**"nde okutulmuş, halen de resmî ve özel okullarda okutulmaktadır. Fakat bunların yanında nazım halinde olması, kolayca ezberlenmesi ve akıldan tutulması ile bütün konuları içine alması sebepleriyle "**el-Kasidetü'l-Emâli**" de önemli bir yer tutmaktadır.

(53) Bu eserin yazarını: el-Bağdâdî, Hediyetü'l-Arifin, c. II, s. 252 de; Bilmen, a.g.e., c. I, s. 651 de; Mehmet Tahir Efendi, a.g.e., c. I, s. 254; İslâm Alimleri Ansiklopedisi, c. XIII, s. 321-343 de; Kasım Kufuralı, İ. A. İstanbul, 1961, c. II, s. 634 - 635 de Birgivi olarak veriyor. Dr. A. Turan Aslan'ın 1981 tarihli basılmamış Doktora tezi, s. 91, 92 de Hasan Kafi Akhisari (v. 1025/1616) ye ait olup, Süleymaniye ktp. 1157 lb.de kayıtlı elyazma nüsha, Tahir Ef., a.g.e., c. I, s. 324 - 325'e bakınız.

(54) İthafü'l-Mürîd Lişerhi Cevhereti't-Tevhid, babasına aittir. Kendisi şerh etti. Fakat "İrşâdü'l-Mürîd Licevhereti't-Tevhid" kendisine aittir. Metni (144) beyittir. Bkz. Ali Nar, Akâid Risalesi, İstanbul, 1984, s. 231.

(55) Mehmet Tahir Efendi, a.g.e., c. I, s. 356; el-Bağdadi, Hediyetü'l-Arifin, c. II, s. 201. (Ali Nar, a.g.e., s. 243 deki "Zencanî" v. 1090/1656 ayrıdır). Eser, 1100/1688 de vefat eden Tokâdî'nindir. İsim benzerliği var.

(56) (302) beyittir. Bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 244 - 271.

(57) Türkçe manzum olan bu eser (116) beyitten ibarettir. Bkz. İbrahim Hakkı Erzurumî, "Akâid-i Din-i İslâm": Ali Nar, a.g.e., s. 275 - 289 (Marifetnâme) adlı eserinin içinde (s. 252 - 254) n. alınmıştır.)

(58) Hayatı ve eserleri için bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 293 - 312.

(59) Hayatı ve eserleri için bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 315 - 333.

II — Kasidetü'l-Emâlî veya Bed'ü'l-Emâlî'nin Şerhleri :

Nazım halinde olan bu güzel eser yapılan şerhleri ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (60) :

a) Arapça Şerhleri :

1 — Muhammed b. Ebî Bekr er-Râzî (660/1261) : "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd" (61): En eski şerhidir. er-Râzî, bu şerhinde "es-Sevâdu'l-A'zam", "el-Fikhu'l-Ekber", "el-Akîdetü't-Tahâviyye", "el-Kisâî", "ed-Dürerü'l-Ezher", "Mu'cizü't-Te'lîf" ve benzerlerinden faydalanarak şerhettim, demiş ve insanların istifade etmesi için ona "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd" (62) ismini verdiği bu kitabını (751/1351) tarihinde tamamladığını bildirmektedir.

2 — İzzü'd-din Muhammed b. Ebî Bekr b. Cema'a (v. 819/1416) : "Matla'u'l-Misâl fi Akâidi'l-İslâmiyye veya Dara'u'l-Meâlî" (63): Başlangıcı:

الحمد لله الذي تاحت في ثيابه كبريائه بصائر تلوب العرفاء... الخ

şeklinde dir. İbn Cema'a'nın bu şerhinde: "Dini meselelerde Ehl-i Dinin Akide Esasları'nı ihtiva eden "el-Kasidetü'l-Lâmiyye", engin bir deniz gibidir. Yine bu eser küçük hacimli olmasına rağmen bir çok faydalı olan bir eserdir. Bu sebeple ben, geniş ve hacimli kitaplardan aldığım notları da belli bir düzene koymak suretiyle onun gizli ve kapalı olan (muğlak) yönlerini ona yaptığım şerh ile aydınlatmak istedim ve Ehl-i Bid'at ve Dalâlet'in inançlarını iptal ederek müşkülleri açıklayan bir şerh yaptım, "Matla'u'l-Misâl fi'l-Akâidi'l-İslâmiyye" ismini verdim." dediği bildirilmiştir (64).

Bu şerh İslâm ülkelerinde olduğu kadar diğer ülkelerinde kütüphanelerinde: Paris, ve Kahire (65) ile Berlin (66)'de bulunmaktadır.

3 — Şemsü'd-din Muhammed b. Ahmed en-Niksârî (v. 901/1495) : Kısa ve özlü bir şerh yapmıştır (67). en-Niksârî'nin yaptığı şerh, Berlin

(60) Hayatı ve eserleri için bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 337 - 350.

(61) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(62) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552. (1 nolu şerh): er-Râzî'nin bu şerhinin ismi: "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd Likesreti Nef'ihi Beyne'l-İbad" olarak geçmekte ve Berlin, Kahire,... gibi şehirlerde buldukları bütün kütüphaneler ve yerleri bildirilmektedir. Ayrıca bkz. Supplementband, c. I, s. 764 (1 nolu şerh). Burada da aynı isim altında buldukları kütüphanelerin şehirlerinin ve kaydedildikleri numaralar verilmektedir.

(63) GAL, c. I, s. 552 (3 nolu şerh de ismi: Dara'u'l-Meâlî olarak); Suppl. c. I, s. 764 (3 nolu şerh) de de aynı isim verilmektedir.

(64) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(65) Bkz. GAL, c. I, s. 552 (3 nolu şerh).

(66) Suppl., c. I, s. 764 (3 nolu şerh).

(67) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350; yazılan şerhin ismi verilmiyor.

2420 de olduğu bildirilmektedir (68).

4 — Ali b. Sultan Muhammed el-Kârî el Herevî (1014/1605): Yazdığı şerhine "Dav'u'l-Meâlî" ismini vermiştir (69). "Emâlî"ye yapılan ve yazılan şerhlerden en yaygın ve meşhuru olup Mekke'de (1010 - 1601) tarihinde yazıldığı bildirilen bu şerh, İstanbul'da 1293/1876; Bombay'da 1295/1878; Delhi'de ise 1884 tarihinde basılmıştır (70). Ayrıca Berlin, Paris, Kahire gibi çeşitli şehirlerin kütüphanelerinde bulunmaktadır (71). Bugün elimizde onun yaptığı şerhin taşbasmasından "Şerhu'l-Emâlî Lialiyyl-Karî" isimli eseri 1308/1890 tarihinde Dersaâdet'de basılmış olup 48 sayfadır. Yine bu şerh "Şerhu Lidav'i'l-Meâlî alâ Bed'i'l-Emâlî" veya "Dav'u'l-Meâlî Şerhi Bed'i'l-Emâlî" ismiyle Dersaâdet Kitabevi tarafından ofset olarak İstanbul'da 1985 tarihinde 139 sayfa halinde basılmıştır (72).

5 — Şarihi, yazarı bilinmemektedir: Geniş bir şerhdır, ismi "Tuhfetü'l-A'âlî"dir (73).

6 — Halil b. el-A'la' el-Buharî Ğarseddin (v. yaklaşık: 750/1349): "Nefisü'r-Riyâz Li İ'dâmi'l-Emrâz

(نفس الرياض لإعداد الإمبراطور)

Özlü bir şerhidir: Berlin 2411, Leipzig 872, Kavala l'de bulunmaktadır (74).

7 — eş-Şeyh Halil b. el-Alâî'n-Neccârî el-Yemenî (v. 632/1234): Öz bir şerh yapmış olup başlangıcı

الحمد لله المتكلف باوصاف الكمال ... الخ

şeklindedir (75).

(68) GAL, c. I, s. 552 (7 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 de şarih ve şerhi verilmiyor.

(69) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(70) GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); Brockelmann, İ. A. M. E. Basimevi, İstanbul, 1956, c. XIII, s. 75.

(71) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh).

(72) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh). Son ikisi kitapçılarda bulunmaktadır.

(73) GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh).

(74) GAL, c. I, s. 552 (2 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (2 nolu şerh); Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. III, s. 1350 de ise sadece yaptığı şerhin ismi verilmiştir.

(75) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

8 — el-İmam Raziü'd-din Ebu'l-Kasım b. Hüseyin el-Bekrî (v. ?) : "l'kdu'l-Leâli" (76) : Başlangıcı (الحمد لله حق منهد... الخ) şeklindedir (77).

9 — Raziü'd-din b. Ebi'l-Kasım b. Hasan el-Bekrî (v. ?) : "en-Nihâ-ye" ismini verdiği şerhi Patna I, 127 de bulunmaktadır (78).

10 — Hüseyin b. İbrahim b. Hamza b. Halil (v. ?) : "el-Leâli fi Şerhi (Bed'l)'l-Emâli" ismini verdiği bu şerh

(أَنْ أَرْفِعَ مَقَامَ وَأَنْفِخَ مَقَالَ... الخ)

diye başlamaktadır (79).

11 — eş-Şeyh Muhammed b. Ahmed b. Ömer el-Antâki el-Hanefî (v. ?) : "Emâli"ye yaptığı şerh: üzerinde iyi bir tahkik yapılmış memzuc bir eser olup (حمدًا لك يا منى مقدس ذاتة... الخ)

diye başlamak-
tadır. O bu eserinde tahkik metodunu kullanmıştır, denilmektedir (80).

12 — Muhammed b. Abdulluf eş-Şefevî (v. 928/1522) : "Emâli"ye yaptığı şerh Berlin 2413/4 de bulunmaktadır (81).

13 — el-Karabağî (v. 942/1535) : "Emâli"ye yaptığı şerhe Mustafa b. Yusuf tarafından "Haşiye" yapılmıştır (82).

14 — Mustafa b. el-Hacc Muhammed en-Nazîf (v. ?) : Yaptığı şerh Berlin 2421'dedir (83).

(76) GAL, c. I, s. 552 (11 nolu şerh): Gotha 668/9, Leiden 2004 de var.; Suppl., c. I, s. 764 (11 nolu şerh): Kahire I, Tunis Zait III ve Rampur 1310 da bulunmaktadır.

(77) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350; şerhin adı verilmemiştir.

(78) GAL, c. I, s. 553 (30 nolu şerh).

(79) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(80) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(81) GAL, c. I, s. 552 (4 nolu şerh).

(82) GAL, c. I, s. 552 (5 nolu şerh).

(83) GAL, c. I, s. 552 (8 nolu şerh).

15 — Ebu'l-Fedâil Velestî İftihar (v. XII. yüzyıl) : Yaptığı şerh Berlin 2422'dedir (84).

16 — Şerafeddin Kasım el-Hanefî (v. ?) : Yaptığı şerh, Berlin 7695, Münih 147'dedir (85).

17 — Ebu Bekr b. Muhammed b. Ahmed el-Bustî (v. ?) : Yaptığı şerh Leiden 2005'dedir (86).

18 — Muhammed b. Muhammed el-Mısırî (v. 1105/1693) : Yaptığı şerhin ismi verilmemektedir (87).

19 — Ahmed b. İbrahim et-Tunisî ed-Dukdusî (v. ?) : Yaptığı şerhe: "Nasru'l-Leâli" ismini vermiştir. Kahire 2, I, 211; Rampur I, 323 de var (88).

20 — Kemal Paşa (v. 940/1533) : Yaptığı şerhin ismi verilmemektedir (89).

21 — Yazarı belli değil ? : Yaptığı şerh: Berlin 2419, 2423; Leipzig 878; Leiden 2006/7; Cezair 574 de bulunmaktadır (90).

22 — Muhammed b. Muhammed er-Rafî (v. ?) : Yaptığı şerh: Patna II, 512'dedir (91).

23 — Abdülganî b. Mevlâ Racî Muhammed el-Abbasî (v. ?) : Yaptığı şerh: Patna II, 494'dedir (92).

24 — Yazarı belli değil ? : Yaptığı şerh: Tunis, zait III, 62 de var (93).

25 — Ahmed Zeyne'l-Abidin b. İdris el-Malikî (v. ?) : Lekkânî (v. 1041/1631)'nin öğrencisi olan bu zatın yaptığı şerhin adı verilmemektedir (94).

26 — Ahmed en-Nâbî (v. 1037/1627) : Yaptığı şerhe "Dav'u'l-Leâli" ismini vermiştir (95).

(84) GAL, c. I, s. 552 (9 nolu şerh).

(85) GAL, c. I, s. 552 (10 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (10 nolu şerh): Bundan başka bir şerh daha yaptığı bildiriliyor.

(86) GAL, c. I, s. 552 (12 nolu şerh).

(87) GAL, c. I, s. 552 (13 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (13 nolu şerh).

(88) GAL, c. I, s. 552 (14 nolu şerh): Burada şerhinin ismi yok; Suppl., c. I, s. 765 (14 nolu şerh).

(89) GAL, c. I, s. 552 (15 nolu şerh).

(90) GAL, c. I, s. 552 (15 nolu şerh).

(91) GAL, c. I, s. 552 (23 nolu şerh).

(92) GAL, c. I, s. 553 (31 nolu şerh).

(93) Suppl., c. I, s. 765 (17 nolu şerh).

(94) Suppl., c. I, s. 765 (18 nolu şerh).

(95) Suppl., c. I, s. 765 (19 nolu şerh).

27 — Muhammed b. Abdillâh b. Demirtaş (v. 1004/1595) : "el-Fevâ-idü'l-Marziya" isminde bir şerhi, Şam, Z. 48'dedir (96).

28 — Muhammed b. Sadreddin eş-Şirvânî (v. 1136/1626) : Yaptığı şerhi Rampur I, 311'dedir (97).

29 — Muhammed b. Yusuf el-Halebi (v. Yaklaşık 1144/1731) : Yaptığı şerh Süleymaniye ktp. 775'dedir (98).

30 — Muhammed b. Muhammed er-Râfi (v. 1143/1730) : Şerhinin adı verilmemiştir (98/a).

31 — Şemsüddin Muhammed el-Kuhistânî (v. yaklaşık 960/1543) : Yaptığı şerhi Pet. AM. Buch 140'dadır (99).

32 — Hasan Ebu Udbe el-Aksarî (v. ?) : Yaptığı şerh Kahire 2, I, 190'dadır (100).

33 — el-Cenkardî (v. ?) : ed-Durru'l-Mutala'li: Yaptığı şerh, Rampur I, 299'dadır (101).

34 — Muhammed b. Süleyman el-Halebî er-Reyhâvî (v. 1228/1813) : "Nuhbetü'l-Leâli Lişerhi Bed'i'l-Emâli": 67 beyt olup sonunda metni ile birlikte 143 sayfa olarak İhlas Vakfı tarafından İstanbul, 1979 da bastırılmıştır.

b) Farsça Şerhleri :

1 — Muhammed b. Bahs Refikî (v. ?) : Nazmü'l-Leâli: Luknov'da 1869 da basılmıştır (102).

2 — Ahmed Darviza Ningarharî, Afganî (Afganlı) (v. IX. veya X. yüzyıl) : Şahsî açıklamaları olan bir şerhdur. Akbar, II, 180 - 219; Londra'da 1878, Lahor, 1891 ve 1900 tarihlerinde basılmıştır (103).

c) Türkçe Tercemeleri :

1 — Ali el-Karî el-Herevî (v. 1014/1605)'nin "Emâli"ye yazdığı şerh: "Dav'ü'l-Meâli" isimdeki basılı eser ile Hüsnü Efendi'nin Türkçe tercemesi birlikte İstanbul'da 1304/1886 tarihinde tekrar basılmıştır (104).

(96) Suppl., c. I, s. 765 (20 nolu şerh).

(97) Suppl., c. I, s. 765 (21 nolu şerh). (vefat tarihi: 1136/1723 olmalı)

(98) Suppl., c. I, s. 765 (22 nolu şerh).

(98/a) Suppl., c. I, s. 765 (23 nolu şerh).

(99) Suppl., c. I, s. 765 (24 nolu şerh).

(100) Suppl., c. I, s. 765 (25 nolu şerh).

(101) Suppl., c. I, s. 765 (26 nolu şerh).

(102) Suppl., c. I, s. 765 (27 nolu şerh).

(103) Suppl., c. I, s. 765 (28 nolu şerh).

(104) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); İ. A. c. XIII, s. 75 (el-Üşî maddesi).

2 — Fazlullah (v. ?)'in Türkçe'ye çevirdiği bir şerh: Viyana, 469; Musul, 96, 105'dedir (105).

3 — Yazarı belli değil ? : Türkçe'ye çevirilen şerh: Viyana 1661'dedir (106).

4 — es-Seyyid Ahmed Asım el-Antebî (v. 1215/1800'den sonra) : "Merahu'l-Meâlî fi Şerhi'l-Emâlî" : İstanbul, Selim Ağa ktp. 624'dedir (107). İstanbul'da 1304/1886 tarihinde metni ile, şerhinin Türkçesi ile birlikte basılmıştır (108). Eserin kenarında ise "el-Milel ve'n-Nihal"ın Türkçe tercemesi var. Giriş kısmında 1215/1800 senesinin Ramazan ayında tamamlandığını bildirmekte olup sayfa 219 da "Emâlî" sona ermekte; 243 sayfaya kadar ise "el-Milel ve'n-Nihal"ın tercemesi devam etmektedir (109).

5 — Muhammed Şükri (v. ?) tarafından özet halindeki Türkçesi ile birlikte İstanbul'da 1305/1887 tarihinde basılmıştır (110).

6 — Muhammed b. Malguya (Murad: 982 - 1003/1574 - 1595) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Manchester, 83'dedir (111).

7 — Osman Nuri Bilgin: Akaid-i İslâmiyyeyi Câmi Manzûme-i Emâlî Tercemesi: Latin harfleriyle izahlı olarak 63 beyit halinde Türkçe'ye terceme edilmiş bir eserdir (112).

(105) GAL, c. I, s. 552 (16 nolu şerh).

(106) GAL, c. I, s. 552 (17 nolu şerh).

(107) Suppl., c. I, s. 765 (16/a nolu şerh).

(108) Suppl., c. I, s. 765 (16 nolu şerh).

(109) Bkz. Merahu'l-Meâlî fi Şerhi'l-Emâlî, Dersaadet Yayınları İstanbul 1304/1886.

(110) Suppl., c. I, s. 765 (16/c nolu şerh).

(111) Suppl., c. I, s. 765 (29 nolu şerh).

(112) Bkz. Osman Nuri Bilgin, Akaid-i İslâmiyyeyi Cami Manzûme-i Emâlî Tercemesi, Ankara, 1964, 20 sayfadır.

C - EL-ÜŞİ'NİN, TÜRKİYE'DE BAZI KÜTÜPHANELERDE: "KASİDE-TÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ)"NİN ŞERHLERİ DAHİL DİĞER ESERLERİNİN YAZMA VE MATBU OLARAK BULUNDUKLARI YERLERDEN BİR KISMI :

I - T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI SÜLEYMANİYE GENEL KÜTÜPHANESİ:

A) KASİDETÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ) :

a — Yazma - Arapca :

Sıra No: Kayıt No: Demirbaş No:

- 1 - 104554 - 86022 - REŞ. 01322: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Nesih. Arp. 18 yk. Müstensihî yok; İstinsah yeri ve tarihi yok.
- 2 - 104556 - 57229 - HÜS. 00560: Akaid Hakkında Kaside. Yazma, Arapca.
- 3 - 104557 - 81766 - PER. 00483: Emâlî Kasidesi. Yazma, Arapca.
- 4 - 104559 - 52875 - HAM. 01451: Bed'ü'l-Emalî. Yazma, Arapca.
- 5 - 104561 - 93570 - Ş.E. 00186: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 6 - 104562 - 80914 - OSM. 00029: Tahkik: es-Seyyid Molla Halil: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 7 - 104563 - 91215 - SER. 03841: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 8 - 104564 - 91314 - SER. 01373: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 9 - 104568 - 2145 - A.I. 00882: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 10 - 104569 - 105987 - YAZ. 02177: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 11 - 104570 - 105985 - YAZ. 01269: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 12 - 104571 - 2146 - A.I. 00852: Kaside-i Emâlî (Manzum). Yazma, Arapca.
- 13 - 104572 - 66780 - KAD. 00548: Kaside-i Emâlî Şerhi. Yazma, Arapca.
- 14 - 104573 - 67174 - KAR. 00346: Th. Ali b. Ebu Bekir: Kaside Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 15 - 104574 - 71103 - LAL. 00689: Kaside Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.

- 16 - 104576 - 105986 - YAZ. 01672: Th. es-Seyyid Abdülfettâh: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 17 - 104577 - 105984 - YAZ. 00598: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 18 - 104578 - 91219 - SER. 03894: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 19 - 104579 - 91216 - SER. 03823: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 20 - 104580 - 91218 - SER. 03887: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 21 - 104581 - 91217 - SER. 03827: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 22 - 104582 - 91601 - SEY. 00016: Kaside fi Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 23 - 104583 - 77434 - M.A. 00041: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 24 - 104584 - 77433 - M.A. 00024: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 25 - 104585 - 93815 - ŞAZ. 00153: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 26 - 104586 - 80798 - NAF. 01473: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 27 - 104588 - 5222 - AYA. 02002: Th. Yasin: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 28 - 104589 - 5224 - AYA. 04791: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma Arapca.
- 29 - 104590 - 5223 - AYA. 02317: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 30 - 104591 - 5221 - AYA 01446: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma - Arapca - Şam - 835/1531.
- 31 - 104592 - 17730 - COR. 00311: Th. Kani Bey: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 32 - 104594 - 68417 - KAS. 00752: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 33 - 104595 - 68416 - KAS. 00745: Th. Muhammed b. İbrahim: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 34 - 104596 - 68418 - KAS. 00752: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 35 - 104597 - 61120 - İZM. 00780: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 36 - 104598 - 58420 - İBR. 00878: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 37 - 104600 - 50736 - HAL. 00122: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 38 - 104601 - 57230 - HÛS. 00098: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1113/1701.
- 39 - 104602 - 78748 - MİH. 00220: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 40 - 104603 - 102030 - TIR. 01376: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - Medine. Ts.
- 41 - 104604 - 20209 - DEN. 00432: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1166/1752.
- 42 - 104605 - 20206 - DEN. 00404: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1001/1592.
- 43 - 104606 - 20208 - DEN. 00407: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 44 - 104607 - 20207 - DEN. 00070: Th. Mehmed: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 45 - 104608 - 20210 - DEN. 00078: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 46 - 104609 - 24305 - ESA. 01683: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 47 - 104610 - 66781 - KAD. 00553: Kasidetü'l-Emâli Şerhi. Yazma - Arapca - 800/1397.
- 48 - 104611 - 55774 - HEK. 00272: Th. Hacı Mustafa: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 49 - 104612 - 5251 - AYA. 02346: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 919/1513.
- 50 - 104613 - 88852 - REŞ. 01047: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1131/1718.
- 51 - 104614 - 88854 - REŞ. 01048: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 970/1562.
- 52 - 104615 - 88853 - REŞ. 01014: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 53 - 104616 - 88855 - REŞ. 01051: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.

- 54 - 104617 - 88859 - REŞ. 01030: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 55 - 104618 - 88857 - REŞ. 00519: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 56 - 104619 - 88856 - REŞ. 00987: Th. Mahmud b. İskender: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 57 - 104620 - 88858 - REŞ. 00338: Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 58 - 104622 - 57232 - HÜS. 00756: Th. Abdülgani b. İsmail: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 59 - 104623 - 57233 - HÜS. 00763: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1209/1804.
- 60 - 104624 - 52876 - HAM. 00388: Th. Moilla Halil: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 61 - 104626 - 69785 - KİL. 01027: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 62 - 104627 - 53478 - HAR. 00227: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 63 - 104628 - 50737 - HAL. 00259: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 64 - 104629 - 50740 - HAL. 00820: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 65 - 104630 - 50739 - HAL. 00814: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 66 - 104631 - 50738 - HAL. 00769: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 67 - 104632 - 24427 - ESA. 03552: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1181/1767.
- 68 - 104633 - 24425 - ESA. 03354: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 69 - 104634 - 24426 - ESA. 03608: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 70 - 104635 - 24423 - ESA. 03780: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1168/1754.

- 71 - 104636 - 24430 - ESA. 03399: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 72 - 104637 - 24422 - ESA. 01263: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 73 - 104638 - 24421 - ESA. 03674: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 74 - 104639 - 24424 - ESA. 03665: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 75 - 104640 - 24429 - ESA. 03521: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 76 - 104641 - 24428 - ESA. 03677: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 77 - 104643 - 108726 - YOZ. 00343: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 78 - 104644 - 83266 - PER. 00631: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 79 - 104645 - 105988 - YAZ. Th. Osman b. Ömer: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 80 - 104646 - 105990 - YAZ. 01306: Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 81 - 104647 - 98686 - ŞEH. 02810: Th. Süleyman el-Konevî: Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 82 - 104648 - 77917 - MEH. 00127: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 83 - 104649 - 105989 - YAZ. 01305: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 84 - 104650 - 105991 - YAZ. 01535: Th. Mustafa b. Mahmud: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 85 - 104651 - 105993 - YAZ. 02031: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 86 - 104652 - 105992 - YAZ. 01692: Th. İbrahim b. Ali: Kaside-i Yekulü'l-Abd Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 87 - 104653 - 68419 - KAS. 00116: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 88 - 104654 - 91587 - SER. 00247: Kaside-i Yekulü'l-Abd Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 89 - 104655 - 79385 - MUR. 00142: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 90 - 104656 - 79386 - MUR. 00331: Kaside-i Yekulü'l-Abd Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 91 - 104657 - 24431 - ESA. 00942: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 92 - 104658 - 57231 - HÜS. 00125: Kaside-i Yekulü'l-Abd (Kaside-i Emâli). Yazma - Arapca - 1172/1758.
- 93 - 104666 - 58418 - İBR. 00494: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 94 - 104667 - 47628 - HAC. 00567: Bed'ü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1253/1837.
- 95 - 104668 - 47619 - HAC. 06204: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Bed'ü'l-Emâli). Yazma, Arapca.
- 96 - 104669 - 47617 - HAC. 03790: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Kasidetü Yekulü'l-Abd). Yazma, Arapca.
- 97 - 104670 - 47618 - HAC. 04183: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Kasidetü Yekulü'l-Abd). Yazma, Arapca.
- 98 - 104671 - 38864 - H.H. 01026: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 99 - 104672 - 38863 - H.H. 01003: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 100 - 104673 - 38861 - H.H. 00231: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 101 - 104674 - 38862 - H.H. 01160: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma Arapca.
- 102 - 104675 - 47623 - HAC. 06287: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 103 - 104676 - 47621 - HAC. 03925: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 104 - 104677 - 47622 - HAC. 06286: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 105 - 104678 - 47620 - HAC. 01309: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 106 - 104679 - 35872 - FAT. 05394: Th. Ahmed b. Hüseyin: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1214/1799.
- 107 - 104680 - 35868 - FAT. 01664: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 108 - 104681 - 35871 - FAT. 05346: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 109 - 104682 - 35870 - FAT. 04093: Th. İbrahim b. Ahmed: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 719/1319.
- 110 - 104683 - 35873 - FAT. 05399: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 111 - 104684 - 47627 - HAC. 01388: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 112 - 104685 - 47626 - HAC. 01310: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1259/1843.
- 113 - 104686 - 47625 - HAC. Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 114 - 104687 - 47624 - HAC. 01097: Kasidetü Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 115 - 104688 - 39877 - HAC. 00676: Kasidetü Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 116 - 104692 - 48641 - HAF. 00463: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 117 - 104694 - 72699 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 118 - 104695 - 72684 - LAL. 02418: Th. Hafız Ali: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 119 - 104696 - 72695 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 120 - 104697 - 72680 - LAL. 02250: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 121 - 104698 - 72683 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 122 - 104699 - 72689 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 123 - 104701 - 72706 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 124 - 104702 - 72681 - LAL. 02249: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 125 - 104703 - 72696 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 126 - 104704 - 72682 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 127 - 104705 - 72679 - LAL. 01888: Th. Seyyid Ebu Bekir: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 128 - 104706 - 72705 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 129 - 104707 - 72700 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 130 - 104708 - 72690 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1145/1732.
- 131 - 104709 - 72707 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 132 - 104710 - 72708 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 133 - 104711 - 72711 - LAL. 03693: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 134 - 104712 - 72710 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli, Yazma, Arapca.
- 135 - 104713 - 72698 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 136 - 104714 - 72694 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 137 - 104715 - 72703 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 138 - 104716 - 72686 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 139 - 104717 - 72701 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 140 - 104718 - 72692 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 141 - 104719 - 72697 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 142 - 104720 - 72693 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 143 - 104721 - 72688 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 144 - 104722 - 72704 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1181/1767.
- 145 - 104723 - 72691 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 146 - 104724 - 72709 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 147 - 104725 - 72685 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 148 - 104726 - 72702 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 149 - 104727 - 72687 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma / Arapca.
- 150 - 104728 - 24310 - ESA. 01454: Th. Mahmud Kasım b. Muhammed: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 151 - 104729 - 92118 - SÜL. 01047: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 152 - 104730 - 92116 - SÜL. 00748: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 153 - 104731 - 92117 - SÜL. 00979: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 154 - 104732 - 92119 - SÜL. 01035: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 155 - 104733 - 92120 - SÜL. 00789: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 156 - 104734 - 14008 - CAR. 01608: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1104/1692.

157 - 104735 - 5227 - AYA. 00574: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

158 - 104736 - 10790 - BAĞ. 02061: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

159 - 104737 - 10789 - BAĞ. 02000: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

160 - 104738 - 10788 - BAĞ. 02058: Th. Hafız Hasan er-Rehâvî: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

161 - 104739 - 94849 - ŞEH. 00350: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

162 - 104741 - 72713 - LAL. 03733: Şerhu Kasideti Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

163 - 104742 - 48081 - HAF. 00016: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1194/1780.

164 - 104743 - 31191 - FAT. 03134: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

165 - 104744 - 57772 - İBR. 00866: Kasidetü Bed'i'l-Emâli fi't-Tevhîd. Yazma - Arapca - 1100/1688.

b) Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

166 - 104745 - 47319 - HAC. 01430: Çev. Şinasi Efendi: Yekülü'l-Abd Manzumesinin Tercümesi. Osm.

c) Matbu - Arapca :

167 - 104555 - 83443 - NUR. 00008. Kaside Yekülü'l-Abd.

168 - 104560 - 102029 - TIR. 01846: Bed'ül-Emâli.

169 - 104566 - 54092 - HAS. 00527: Bed'ül-Emâli Li Tevhîd bi Nazmî Ke'l-Leâli: Mısır, 1310/1892.

170 - 104575 - 65839 - İZM. 03385: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Matbu - Arapca. Beyrut, 1326/1908.

171 - 104593 - 16308 - CEL. 00659: Kasidetü'l-Emâli. Arapca - Mısır, 1310/1892.

172 - 104599 - 58419 - İBR. 00633: Kasidetü'l-Emâli. Arapca, baskı yeri ve tarihi yok.

173 - 104621 - 55977 - HİD. 00141: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca, baskı yeri ve tarihi yok.

174 - 104625 - 58828 - İD. 00068: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca, İstanbul, 1331/1912.

175 - 104642 - 108727 - YÜZ. 00368: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca. Matbaa-i Amire, İstanbul, Ts.

176 - 104659 - 65840 - İZM. 04053: Kaside-i Yekulü'l-Abd (Bed'ü'l-Emâli), Arapca, Bombay, ts.

177 - 104693 - 62473 - İZM. 03673: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Matbaa-tü'l-Hayriyye, Kahire, 1310/1892.

178 - 104700 - 72678 - LAL. 01591: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Arapca, Deniz Matb., Baskı yeri Yk. Ts.

d — Yazma - Farsca :

1 - 104565 - 67173 - KAR. 00347: Bed'ü'l-Emâli Maa Tercemetiha'l-Farisiya. Yazma, Farsca.

B) DİĞER ESERLERİ :

a) 1 - 104660 - 50741 - HAL. 00088: Th. Hüseyin b. Hasan: Nisabü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma.

2 - 104661 - 67175 - KAR. 00074: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma. 788/1376.

3 - 104663 - 6976 - AYA. 00378: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma. 1114/1702.

4 - 104664 - 107460 - YEN. 01183: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, Ts.

5 - 104665 - 80915 - OSM. 00048: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, Ts.

6 - 104689 - 38865 - H.H. 00187: Th. Hasan b. Molla Ali: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma.

7 - 1046090 - 38866 - H.H. 00264: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'n-Nebiyyi'l-Muhtar. Arapca, Yazma.

8 - 104740 - 72712 - LAL. 01509: Nisâbü'l-Ahbâr ve Tezkiretü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, 1078/1667.

b) 1 - 104691 - 35869 - FAT. 00787: Th. Musafir ed-Debistâni: Cüz' fi Rivâyeti Enes b. Mallk an Resulillah bi İsnadın Vahid. Arapca, Yazma, 756/1355.

c) 1 - 104558 - 59543 - İSM. 00381: Banat Su'ad Kasidesi. Arapca, Yazma.

d) 1 - 104587 - 20205 - DEN. 00406: Kaside-i Bürde (TercümeH). Arapca, Yazma.

e) 1 - 104567 - 3380 - AYA. 01033: Th. Şerif Muhammed b. Seyyid: Cevâhirü'l-Ahkâm. Arapca, Yazma.

II — MARMARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ: KASİDETÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ)

a — Yazma - Arapca :

1 - 17335 - 12915 - 00765: el-Emâli (bazı beyitler yok): Nesih. Müstensihî, İstinsah yeri ve tarihi yok.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 17339 - 16815 - 01753: Tercüme-i Kaside-i Emâli: Trc. Mehmed Şukri b. Ahmed. İstanbul, 1305/1887; Arapca, Osmanlıca: 91 sayfa.

c — Matbu - Arapca :

1 - 17322 - 15450 - 00873: el-Emâli (Bed'ü'l-Emâli=Kasidetü'l- Emâli). İstanbul, 1287/1870; 46 — 48 = 3. sayfa.

2 - 17323 - 15317 - 00794: el-Emâli, Mısır, 1307/1889; 101 — 104 = 4 sayfa.

3 - 17324 - 16259 - 01380: el-Emâli, Mısır, 1308/1890; 101 — 104 = 4 sayfa.

4 - 17327 - 8403 - 00348: el-Emâli, Mısır, 1306/1888; 13 — 16 / 4 sayfa.

5 - 17328 - 15552 - 00947: el-Emâli, İstanbul, 1278/1861; 54 — 56=3 sayfa.

6 - 17330 - 15486 - 00897: el-Emâli, İstanbul, 1302/1884; 46 — 48=3 sayfa.

7 - 17331 - 4523 - 00660: el-Emâli, İstanbul, 1289/1872; 46 — 48=3 sayfa.

8 - 17332 - 12094 - 00257: el-Emâli, İstanbul, 1316/1898: 46 — 48=3 sayfa.

9 - 17333 - 7479 - 00614: el-Emâli, Mısır, 1306/1898: 13 — 16=4 sayfa.

10 - 17334 - 8799 - 00546: el-Emâli, Mısır, 1308/1890: 101 — 104=4 sayfa.

11 - 17336 - 11986 - 00174: el-Kasidetü'l-Emâli (Manzum), İstanbul, 1331/1912: 26 — 29=4 sayfa.

12 - 17338 - 17249 - 02068: Kasidetü'l-Emâli, İstanbul, 1319/1901: 46 — 48=3 sayfa.

III — İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİ :

Matbu - Arapça :

1 - 3020 - 2960 - 00600: el-Kasidetü'l-Lâmiye fi't-Tevhîd: İstanbul, 1304/1886.

IV — İSTANBUL BELEDİYESİ KÜTÜPHANESİ :

Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 3100 - 636 - 00321: Çev. Şem'i: el-Emâli Tercümesi (Manzum). Yazma, Osmanlıca.

2 - 3101 - 1442 - 00321: Çev. Şem'i: el-Emâli Tercümesi. Yazma, Osmanlıca.

3 - 3102 - 11 - 00067: Kaside-i Emâli. Yazma, Osmanlıca.

V — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI HACI SELİM AĞA KÜTÜPHANESİ :

A) a — Yazma - Arapça :

1 - 4485 - 592 - 00980: Kasidetü'l-Emâli: Yazma - Arapça.

2 - 4486 - 591 - 00657: Kasidetü'l-Emâli: Yazma - Arapça.

3 - 4487 - 593 - 00656: Kasidetü Bed'i'l-Emâli: Yazma - Arapça, 1125/1713.

B) DİĞER ESERLERİ :**Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :**

1 - 4484 - 3648 - 00201: Üşi Mehmed: Divan-ı Üşi: Yazma - Osmanlıca.

VI — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI KÖPRÜLÜ KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 5150 - 1097 - 00827: Th. Muhammed b. Nasiru'd-din: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

2 - 5155 - 3302 - 00153: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

3 - 5153 - 5290 - 00723: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 5152 - 4285 - 00232: Kasidetü Bed'i'l-Emâli Maa Tercimetihâ ile'l-Lügati't-Türkiyy: Yazma - Osmanlıca.

2 - 5154 - 4327 - 00724: Çev. Şem'i Şem'ullah: Tercümetü Bed'i'l-Emâli.

3 - 5155 - 4327 - 00250: Çev. Lalı Ahmed b. Mustafa: Tercümetü Kasideti Bed'i'l-Emâli Maa Şerhiha. Yazma - Arapca - Osmanlıca. İstin-sah Tarihi: 873/1468.

VII — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 6852 - 6851 - 04572: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.

2 - 6853 - 6831 - 01803: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 6851 - 6830 - 01747: Kaside-i Bed'i'l-Emâli. Yazma - Osmanlıca.

VIII - T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 7145 - 2675 - 03163: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.

2 - 7146 - 2679 - 08042: Kasidetü'l-Emâli fi'l-Kelâm. Yazma-Arapca.

- 3 - 7148 - 2676 - 03179: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 4 - 7149 - 2678 - 06545: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 5 - 7150 - 2677 - 03219: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 6 - 7151 - 2680 - 03108: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 7 - 7153 - 674 - 01685: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 71467 - 2682 - 03210: Kasidetü'l-Emâli ve Tercümesi. Yazma - Osmanlıca.

c — Matbu Arapca :

- 1 - 7152 - 2681 - 00000: el-Kasidetü'l-Yekulü'l-Abd.

IX — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLET KÜTÜPHANESİ :

A) a — Yazma - Arapca :

- 1 - 20658 - 2866 - 04344: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 2 - 20659 - 2863 - 03075: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca
 3 - 20661 - 2867 - 04345: Th. Turgut: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 4 - 20662 - 2868 - 04362: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 5 - 20663 - 2865 - 04322: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 6 - 20664 - 2861 - 01837: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 7 - 20665 - 2860 - 01645: Th. Hüseyin b. Muhammed: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 8 - 20666 - 2870 - 04640: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 9 - 20667 - 2862 - 03070: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 10 - 20668 - 2869 - 04485: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 20669 - 8972 - 00328: Leâli fi Tercemeti'l-Emâli. Yazma - Osmanlıca.

c — Matbu - Arapça :

- 1 - 20655 - 508 - 04412: Bed'ül'-Emâli. Mısır, 1302/1884.
- 2 - 20656 - 507 - 04413: Bed'ü'l-Emâli. Mısır, 1306/1888.
- 3 - 20657 - 506 - 04414: Bed'ü'l-Emâli. Mısır, 1304/1886.
- 4 - 20660 - 2864 - 04220: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Baskı yeri ve tarihi yok.

d — Matbu Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 20671 - 9842 - 00329: Çev. Muhammed Şükrü: Terceme-i Kaside-i Emâli. İstanbul, 1303/1885.

B) DİĞER ESERLERİ :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 20670 - 9055 - 00312: Çev. Hüseyin Hüsnü b. Süleyman: Mir'ât-ı Akayid: Osmanlıca, İstanbul, 1304/1886.

X — TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLAM ANSİKLOPEDİSİ KÜTÜPHANESİ (İSTANBUL'DA) :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 20744 - 8458 - 07907: Merahu'l-Meâlî fi Şerhi'l-Emâli. Osmanlıca. İstanbul, 1886.

XI — 9 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ (İZMİR'DE) :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 18743 - 1997 - 04453: Çev. Muhammed Şükrü: Keşfü'l-Meâlî Şerhu Bed'i'l-Emâli. Osmanlıca, İstanbul, 1328/1910.

Kütüphanelerdeki bu eserler incelendiğinde el-Üşî'nin yukarıda zikredilen eserlerine şunları da ilave etmek gerekir.

- 1 - Sül. Ktp. 104690 - 38866 - H.H. 00264: Nisabu'l-Ahbâr Litezekkürî'n-Nebiyî'l-Muhtar, Yazma - Arapça. Bu eser: Nisâbu'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr isimli eserin aynısı olsa gerek.

2 - Sül. Ktp. 104691 - 35869 - FAT. 00787: Th. Musafir ed-Debistânî: Cüz' fi Rivayeti Enes b. Malik an Resulillah bi İsnadin Vahid. Yazma - Arapca, 756/1355.

3 - Sül. Ktp. 104558 - 59543 - İSM. 00381: Banad Su'ad Kasidesi. Yazma - Arapca.

5 - Sül. Ktp. 104567 - 3380 - AYA. 01033: Th. Şerif Muhammed b. Seyyid: Cevâhiru'l-Ahkâm. Yazma - Arapca.

6 - İstanbul, Selim Ağa Ktp. 4484 - 3648 - 00201: Üşi Mehmed: Divan-ı Üşi. Yazma - Osmanlıca.

7 - Millet Ktp. 20670 - 9055 - 00312: el-Üşi, Çev. Hüseyin Hüsnü b. Süleyman: Mir'at-ı Akâyid. Osmanlıca - Matbu, İstanbul, 1304/1885.

İlk ikisi dahil edilirse el-Üşi'nin eserlerinin yekunu 17 olmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra şimdi "Bed'ü'l-Emâlî (Kasidetü'l-Emâlî)"nin Türkçe tercemesini Aliyyü'l-Karî'nin yaptığı şerhinde zikredilen 67 beyti esas alarak verelim.

D — BED'Ü'L-EMÂLÎ VEYA KASİDETÜ'L-EMÂLÎ'NİN TÜRKÇE TERCEMESİ

1 —

١. يَقُولُ الْعَبْدُ فِي «بَدْءِ الْأَمَالِ» لِيُوجِدَ بِنَظْمٍ كَاللَّالِ

Ben saflıkta inca gibi nazım (halinde olmakla)la "Tevhîd" konusunda "Bed'ü'l-Emâlî"de kul söyler (ben söylüyorum).

2 —

٢. إِلَهِ الْمَخْلُوقِ مَوْلَانَا قَدِيمٌ وَمَوْصُوفٌ بِأَوْصَافِ الْكَمَالِ

Mahlukatın (yaratıkların) hakiki mabudu olan Allah Terbiyecimizdir, kadîmdir - ve kemal sıfatlarıyla da muttasıftır.

3 —

٣. هُوَ الْحَقُّ الْمَقْدَرُ ذُو الْجَلَالِ هُوَ الْحَيُّ الْمُدَبِّرُ كُلِّ أَمْرٍ

O diridir, her işi idare edendir - O, eşyayı takdir edendir ve Celâl sahibidir.

4 —

٤ مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْقَبِيحِ وَلَكِنْ لَيْسَ يَرْضَى بِالْمُحَالِ

(O) çirkin şerrin ve hayrın mürididir (yaratıcısıdır) - Fakat muhal olan (doğru olmayan kötü olan) şeylere rızası olmaz (razı olacak değildir).

5 —

٥ صِفَاتُ اللَّهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ وَلَا غَيْرًا سِوَاهُ ذَا انْفِصَالٍ

Allah'ın sıfatları zatının aynı değildir - Kendisinden tamamiyle ayrılan başka bir şey de değildir.

6 —

٦ صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طَرًا قَدِيمَاتُ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ

Bütün zat ve efal sıfatlarının hepsi - Kadımdirler, zeval (yok olma, sona erme)den masundurlar (korunmuşlardır).

7 —

٧ سَمِعَ اللَّهُ شَيْئًا لَا كَا الْأَشْيَاءِ وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِّ خَالِي

Allah'a diğer eşya gibi olmamak üzere şey ismini veririz - ve altı yönden hâlf (münezzeh, uzak) olarak "Zât" diye isimlendiririz.

8 —

٨ وَلَيْسَ إِلَّا سُمُّ غَرًّا لِلْمُسْتَعِي لَدَى أَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ آلِ

Hayırlı Ehil (=Ehl-i Sünnet) olan Basiret Ehli'nin yanında (şöyledir): "İsim, müsemmadan başka bir şey değildir (yani isim müsemmanın aynıdır).

9 —

٩ وَمَا إِنْ جَوْهَرٌ رَبِّي وَجِسْمٌ وَلَا كُلٌّ وَبَعْضٌ دُوَاشْتَمَالِ

Rabbim ne cevherdir ne de bir cisimdir, ve ne de küldür ne de bağzıdır (=ne bütündür, ne de o bütünün parçasıdır; ne mürekkebtir ne de o mürekkebin bir cüz'üdür).

10 —

۱۰. وَفِي الْأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُرْبٍ بِلا وَصْفِ التَّجْرِمِ يَا إِبْنَ خَالِي

Ey dayı oğlu, tecezzi (parçalanmak) vasfı olmaksızın zihinlerde cüz'ün oluşu haktır (gerçektir).

11 —

۱۱. وَمَا الْقُرْآنُ مَخْلُوقًا تَقَالِي كَلَامُ الرَّبِّ عَنِ جِنْسِ الْمَقَالِ

Kur'an mahluk (yaratılmış) değildir. Rabbin Kelâmı, söz cinsinden (yani diğer insanların sözü gibi) yaratılmış değildir. Yücedir, münezzehtir.

12 —

۱۲. وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ لَكِنْ بِلا وَصْفِ الْقَمَرِ وَالْمَقَالِ

Arşın Rabbi, Arşın üstündedir. Fakat yerleşmek ve bitişmek olmaksızın.

13 —

۱۳. وَمَا الشَّيْبَةُ لِلرَّحْمَنِ وَجْهًا فَصُنْ عَنْ ذَاكَ أَصْنَافَ الْأَهَالِي

Rahmana benzetmenin (bir şeyi Rahmana benzetmek için) hiç bir yolu (şekli) yoktur - Sen Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat sınıflarını bundan koru.

14 —

۱۴. وَلَا يَمِضِي عَلَى الدَّيَّانِ وَقْتٌ وَأَحْوَالٌ وَأَزْمَانٌ بِحَالِ

Cezalandıran Allah'ın üzerinden hiç bir vakit hiç bir durumda zamanlar ve haller geçmez (yani Allah zamandan veya herhangi bir beşerî durumdan - yatmak, kalkmak gibi - münezzehtir.)

15 —

۱۵. وَمُسْتَفْنٍ إِلَهِي عَنِ نِسَاءٍ وَأَوْلَادٍ إِنْثَاءٍ أَوْ رِجَالِ

عند.

Allah'ım kadınlardan, dişi ve erkek evlattan müstağnidir, bunlara ihtiyacı yoktur.

16 —

١٦ كَذًا عَنْ كُلِّ ذِي عَوْنٍ وَتَصْرٍ قَرَدَ ذُو الْجَلَالِ وَذُو الْعَالِي

Yine Allah yardım sahibinden (yardımcılardan da) de müstağnidir. Celâl ve Azamet sahibi olan Allah Tektir (münferiddir).

17 —

١٧ بُيْتُ الْخَلْقِ قَهْرًا ثُمَّ يُحْيِي فَيَجْزِيهِمْ عَلَى وَفْقِ الْخِصَالِ

Allah mahlukatı, hepsini [celâl sıfatlarının gereği olarak kahren (üstün gelerek)] öldürür. Sonra diriltir ve mahlukatı amellerine göre cezalandırır (sevab-ikab verir).

18 —

١٨ لِأَهْلِ الْخَيْرِ جَنَّاتٌ وَنَعْمَى وَلِلْكَافِرِ إِذْرَاكُ النَّكَالِ

Hayır ehli (müminler) için cennetler (cennet tabakaları) ve nimetler vardır. Ve kafirler için de cezaya ulaşmak (çarpmak) vardır.

19 —

١٩ وَلَا يَفْتَنِي الْجَحِيمُ وَلَا الْجَنَانُ وَلَا أَهْلُهُمَا أَهْلُ انْتِقَالِ

Cehennem(ler) ve Cennet(ler) fena bulmaz (yok olmaz). İkisinin ehli de intikal ehli değildir. Yani cehennem ve cennet ebedi olup orada bulunanlar ebediyyen kalacaklardır.

20 —

٢٠ بَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ وَإِذْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالِ

Müminler Allah'ı keyfiyyet, idrak ve şekil, suret olmaksızın görecekler.

21 —

٢١ فَيَسُونَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ فَيَاخْشُرَانِ أَهْلَ الْأَعْتِرَالِ

Onlar (müminler) Allah'ı gördüklerinde nimeti (cenneti) unutacaklardır - Ey kavim İ'tizal Ehlî'nin husranından sakının (Allah'ın görülemeyeceği fikrinden sakının ki onlar gibi hüsrana uğramayın).

22 —

۲۲ وَمَا إِنْ فَعَلْ أَصْلَحَ ذُو فِتْرَةٍ عَلَى الْمَادِي الْمَقْدِسِ ذِي التَّعَالِي

Hidayet eden, mukaddes olan ve yücelik sahibi olan Allah üzerine (kul hakkında) en güzel fiil (işler)i yaratmak farz değildir.

23 —

۲۳ وَفَرَضَ لَأَزِمَ تَصْدِيقُ رُسُلِي وَأَمْلَاكِ كِرَامٍ بِالتَّوَالِي

Peygamberlerin ve mükafatlandırılmış olan mükerrrem meleklerin tasdiki lâzım olan bir farz yani farz-ı ayındır.

24 —

۲۴ وَحَسْرَةُ الرُّسُلِ بِالصَّدْرِ الْمَعْلِيِّ نَبِيٍّ مَا شَمِي دُؤْجَمَالِ

Peygamberlerin sonuncusu (sona erışı), şanı yüce, Haşimi ve Cemal sahibi Nebidir. (Peygamberlerin sonuncusu aynı zamanda Yüce Sadrlı onların hem evveli hem en yücesi, en güzeli ve Haşimi bir peygamberdir).

25 —

۲۵ إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافٍ وَتَاجُ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالِ

O (Resulullah), şüphesiz peygamberlerin (enbiyanın) önderi (lideri) ve yine O, şüphesiz esfiyanın (seçkinlerin=meleklerin, evliyanın) baştaçısıdır.

26 —

۲۶ وَبَاقِي شَرَعُهُ فِي كُلِّ وَقْتٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَارْتِحَالِ

Hz. Muhammed (S.A.V.)in şeriatı her zaman kıyamet ve göç gününe kadar bakidir (devamlı kalıcıdır).

27 —

۲۷ وَحَقُّ أَمْرِ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٌ فِيهِ نَصْرٌ أَخْبَارِ عَوَالِ

Mirac işi (konusu) gerçektir ve doğrudur. Bu konuda yüce haberlerin (ayet ve hadislerin) nassı (delili) vardır.

28 —

۲۸ وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَنِيَّ أَمَانٍ عَنِ الْعِصْيَانِ عُذَّةً وَأَنْفِرَالِ

Peygamberler bilerek isyandan (günah işlemekten) masumdurlar ve nübüvvet makamından azil edilmekten (çıkarılmaktan) uzaktırlar.

29 —

۲۹ وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أَنْثَى وَلَا عَبْدًا وَشَخْصًا ذُوْا فِعَالٍ

Hiç bir kadın, hiç bir köle ve kötü fiil sahibi hiç bir şahıs asla Nebi olmamıştır.

30 —

۳۰ وَذُو الْقُرْآنِينَ لَمْ يَعْصِفْ نَبِيًّا كَذًا لُقْمَانَ فَاخْذُرْ عَن حِدَالٍ

Zülkarneyn ve Lokman peygamber olarak bilinmedi (yani ihtilafıdır). Öyle ise cidâl'den (yani peygamberdir veya peygamber değildir demekten) sakın.

31 —

۳۱ وَعِيسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتَوْبَى لِدَجَالٍ شِقِيٍّ ذِي خَبَالٍ

Hız. İsa gelecek, daha sonra şakî (kötü) olan ifsat sahibi olan Deccâli öldürecektir.

32 —

۳۲ كَرَامَاتُ الْوَالِيِّ بَدَارِ دُنْيَا لَمَّا كَوْنُ فَهْمُ أَهْلِ النَّوَالِ

Dünya evinde (dünyada) Velilerin kerametleri haktır. Onlar yani Veliler, fazilet sahibidirler.

33 —

۳۳ وَلَمْ يَفْضُلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي انْتِحَالِ

Hiç bir zaman hiç bir İslâm Milletinde şeref ve fazilette hiç bir Veli asla bir Nebi'den veya bir Resul'den daha faziletli olmamıştır.

34 —

٣٤ وَالصِّدِّيقِ رُجْحَانَ جَلِيٍّ عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ أَحْمَالٍ

Şüphesiz Siddîk (Hz. Ebu Bekir) için Ashab üzerine açık bir tercih vardır.

35 —

٣٥. وَلِلْفَارُوقِ رُجْحَانٌ وَفَضْلٌ عَلَى عُمَانَ ذِي التَّوْرَيْنِ عَالِيٍّ

Faruk (Hz. Ömer) için Zî'n-Nureyn ve mertebesi yüce olan Hz. Osman üzerinde tercih ve tafdil vardır.

36 —

٣٦ وَذَوِ النُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا مِنَ الْكِرَارِ فِي صَفِّ الْقِتَالِ

Zî'n-Nureyn (Hz. Osman), gerçekten savaş saflarını yaran Hz. Ali'den daha lâyük (hayırlı) idi.

37 —

٣٧ وَاللِّكْرَارِ فَضْلٌ بَعْدَ هَذَا عَلَى الْأَعْيَارِ طَرِيًّا لَا تَبَالٍ

Kerrâr (Hz. Ali) için bundan sonra bütün sahabelere karşı fazileti vardır, sen başka görüşlere aldırış etme.

38 —

٣٨ وَاللِّصِّدِّيقَةَ الرَّجْحَانَ فَاَعْلَمَ عَلَى الزَّهْرَاءِ فِي بَعْضِ الْحِلَالِ

Bil ki bazı hasletlerle Siddîka (Hz. Aişe) için Zehrâ (Hz. Fatıma) üzerine tercih vardır.

39 —

٣٩ وَلَمْ يَلْعَنَنَّ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتِ سِوَى الْمُكْتَارِ فِي الْأَعْيَارِ غَالٍ

Çokca fesada dalan, mutaassıb olanlardan başka ölümünden sonra bir kimse Yezîd'e lânet etmemiştir.

40 —

٤٠ وَإِيمَانُ الْمُقْتَلِدِ ذُوَا عَيْتَابٍ بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ

Mukallid'in imanı, keskin kılıç ve mızrak uçları gibi çeşitli delillerle muteberdir.

41 —

٤١ وَمَا عُدْرٌ لِذِي عَقْلٍ يَجْهَلُ بِجَلَّاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِي

En yüce (semadaki) ve aşağı (arzdaki) yaratıkların, yaratanını bilmemek akıl sahibi için mazeret değildir.

42 —

٤٢ وَمَا إِيْمَانُ شَخْصٍ حَالًا يَأْسٍ بِمَقْبُولٍ لِنَفْدِ الْأَمْتَالِ

İmtisal (yani Allah'ın emir ve nehiyelerini yerine getirmek) olmadıgından bir şahsın Yeis (=sekerâtü'l-mevt=can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık) halindeki mianı makbul değildir.

43 —

٤٣ وَمَا أَفْعَالُ خَيْرٍ فِي حِسَابٍ مِنَ الْإِيْمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ

Farz (hayr) ibadetler imandan sayılmaz ve imanın içine dahil olmaz. (Her ne kadar bu ibadetler imanla birlikte var olması (farz olması) gerekiyorsa da).

44 —

٤٤ وَلَا يَفْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ بِعَهْرٍ أَوْ بِقَتْلِ وَاخْتِرَالِ

Zina veya katl (öldürme) veyahut gasb (zorba) ve hırsızlık sebebiyle küfre ve irtidada (dinden çıkmış olmasına) hükmedilemez.

45 —

٤٥ وَمَنْ يَنْوَارِتِدَادًا بَعْدَ دَهْرٍ يَصِرْ عَنْ دِينِ حَقِّ ذَا النِّسَالِ

Kim ki bir zaman sonra dinden çıkmaya niyet ederse Hak Din'den (İslâm'dan) çıkar (döner).

46 —

٤٦ وَلَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ بِطُوعٍ رَدُّ دِينٍ بِاغْتِقَالٍ

İtikad etmeksizin küfür lafzını, zorluk olmadan (mecbur bırakılma-
dan) kullanmak İslâm Dini'ni gafletle reddetmektir (yani dinden çıkarır).

37 —

٤٧ وَلَا يُحْكَمُ بِكُفْرٍ حَالَ سَكْرِ بِمَا يَهْدِي وَيَلْفُو بِأَرْجَائِهِ

Hazırlık olmaksızın hezeyan (saçmalama) ve boş söz söylemek su-
retiyle sarhoşluk halindeki küfre götüren sözler küfre hükmedilmez (kü-
für sayılmaz).

48 —

٤٨ وَمَا الْمَعْدُومُ مَرْتَبًا وَشَيْئًا لَفِيهِ لَاحَ فِي يَمْنِ الْهِلَالِ

Olmayan, Allah tarafından görülmeyendir (görülmez) ve "şey" de de-
ğildir (yani ona şey denilmez) - (Ben bunu böyle dedim.) Hilal (Ay)'ın be-
reketi ve açıklığı gibi bana da bu husus böylece açık oldu.

49 —

٤٩ وَغَيْرَانِ الْمَكُونُ لَا كَثْرَةً مَعَ التَّكْوِينِ حُدُّهُ لَا كَيْفِيَّةَ

Mükevven ile Tekvin başkadırlar, bir şey (aynı şey) değildirler. Bu
görüşü gözüne sürme çekmek için al (kabul et). (Yani, yaratmak ile yara-
tılan aynı şey değildir. Çünkü yaratmak, fiildir, sebeptir. Yaratılan ise,
mefuldür, müsebbiptir; Sebep müsebbibin aynı değil, gayıdır.)

50 —

٥٠ وَإِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلَ حَلِ وَإِنْ يَكْرَهُ مَقَالِي كُلُّ قَالٍ

Şüphesiz ki haram (rızk), helâl (rızk) gibi rızıktır. Her ne kadar sö-
zümü hoş görmeyen öfkeli (buğzeden) kişiler varsa da.

51 —

٥١ وَفِي الْأَجْدَاثِ عَنْ تَوْجِيدِ رَبِّي سَيْبِي كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ

Kabirlerde Rabbimin Tevhidinden her şahıs sual ile imtihan edilecektir.

52 —

٥٢ وَاللِّكْفَارِ وَالْفَسَاقِ يُبْضِئُ عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ

Kafirler ve fasıklar için kötü fiillerinden dolayı kabir azabı vardır, haktır.

53 —

٥٣ دُخُولُ النَّاسِ فِي الْجَنَّاتِ فَضْلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ يَا أَهْلَ الْأَمَالِي

Ey Emel Ehli insanların (müminlerin) cennetlere girmeleri Rahman olan Allah'ın bir fazlı (nimeti)dir, lütfudur (yoksa sadece amellerle olsa cennete girmeleri zor olur).

54 —

٥٤ حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبُعْثِ حَقٌّ فَكُونُوا بِالْأَحْرَزِ عَنْ وَبَائِلِ

Dirildikten sonra insanların hesaba çekilmesi haktır, vebalden (kul- ların haklarını çiğnemekten) sakınınız.

55 —

٥٥ وَيُعْطَى الْكُتُبَ بَعْضًا خَوِّمَيْيَا وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرٍ وَالشِّمَالِ

Bazılarına amel sahifeleri (kitapları) sağlarından verilecek. Bazılarına da arkadan ve soldan verilecektir. (Müminlerin ki sağdan; kafirlerin ki ise arka ve sol taraflarından verilecektir).

56 —

٥٦ وَحَقٌّ وَزَنُّ أَعْمَالٍ وَجَرِيٌّ عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِإِلَاهِتِبَالِ

Amellerin tartılması ve "Sırat"ın üzerinden geçmek (geçileceği) hak- tır, yalan değildir.

57 —

٥٧ وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ لِأَصْحَابِ الْكِبَائِرِ كَأَجْبَالِ

Hayır Ehli'nin (Nebî, Veli, Ulemâ, Saliha v.s. gibilerin) şefaati dağlar gibi büyük olan günahların sahipleri için ümit edilir (mümkündür).

58 —

٥٨ وَلِلدَّعَوَاتِ تَأْثِيرٌ بَلِيغٌ وَقَدْ يَنْفِيهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ

Dualar için çok açık tesir (fayda) vardır. Dalâlet sahipleri (sapıtanlar, doğru yoldan ayrılanlar), bu tesiri reddediyorlar.

59 —

٥٩ وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَىٰ عَدِيمٌ الْكَوْنِ فَاسْمَعْ بِاجْتِدَالِ

Dünyamız hâdistir (sonradan yaratılmıştır) ve heyula (Alem'in aslı ve insanlığın yani Hz. Adem'in asli maddesi olan "Anasır-ı Erbaa=toprak, su, ateş ve hava"dan meydana gelen dört unsur) kadim (başlangıçsız) ve mevcut değildir. Sevinçle dinle.

60 —

٦٠ وَلِلجَنَّاتِ وَالنَّارِ كَوْنٌ عَلَيْهَا مَرَّ أَحْوَالِ خَوَالِ

Cennetler (ve tabakaları) ve Cehennemler için var olmak keyfiyeti şu anda vardır ve daha önce bunlar var idi.

61 —

٦١ وَذُو الْأَيْمَانِ لَا يَبْقَىٰ مُقِيمًا بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اسْتِعْمَالِ

İman sahibi kötü günah (büyük günah) sebebiyle cehennem'de ebediyyen kalmayacaktır.

62 —

٦٢ لَقَدْ أَلْبَسْتُ لِلتَّوْحِيدِ تَظْمًا بَدِيعَ الشَّكْلِ كَالسِّحْرِ الْخَلَالِ

Ben Tevhid'e helâl sihir gibi şekli güzel olan bir nazım (şiiir) giydir-dim. (Yani ben Tevhid konusunda gayet güzel bir manzume meydana ge-tirdim, yazdım).

63 —

٦٣ يَسْلِي الْقَلْبَ كَأَبْشُرَىٰ بِرَفِيجٍ وَيُحْيِي الرُّوحَ كَأَمَاءِ الرُّلَالِ

Bu nazım bir müjde gibi rahatlıkla kalbi teselli eder ve saf, tatlı su gibi ruhu diriltir.

64 —

٦٤ فَخَوْضُوا فِيهِ حِفْظًا وَاعْتِقَادًا تَنَالُوا جَنَسَ أَصْنَافِ الْمَنَالِ

Ezberleyerek ve manasına inanarak buna dalın ki; (dünya ve ahirette) çeşitli nimetlere ulaşasınız.

65 —

٦٥ وَكُونُوا عَوْنًا هَذَا الْعَبْدِ دَهْرًا بِذِكْرِ الْخَيْرِ فِي حَالِ ابْتِهَالِ

Her zaman Allah'a dua ettiğinizde (halinde) bu kulu (beni) hayırla yâdetmek (anmak) suretiyle yardımcı olunuz.

66 —

٦٦ لَعَلَّ اللَّهَ يَغْفُوهُ بِفَضْلِ وَيُطِيبُهُ السَّعَادَةَ فِي الْمَالِ

Ümit edilir ki; Allah onu (beni) fazlıyla, (lütfuyla, ihsanıyla) affeder ve ahirette ona saadet verir.

67 —

٦٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَقْتٍ لِيَنَّ بِالْخَيْرِ يَوْمًا قَدْ دَعَا لِي

Şüphesiz ben her zaman (ömrüm müddetince) gücüm nisbetinde bir gün bana hayırla dua edene ben de dua ederim.

بدء الامالى

لسراج الدين على بن عثمان الاوشى الفرغاف ٥٦٩ هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ١ يَقُولُ الْبَدْفِي «بَدءُ الْأَمَالِي» لِيُوجِدَ بِتَظْمِيرِ كَمَا لِلَّابِ
- ٢ إِلَهَ الْخَلْقِ مَوْلَانَا قَدِيمٌ وَمَوْصُوفٌ بِأَوْصَافِ الْكَمَالِ
- ٣ هُوَ الْحَىُّ الْمُدَبِّرُ كُلَّ أَمْرٍ هُوَ الْحَقُّ الْمُقَدَّرُ ذُو الْجَلَالِ
- ٤ مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْبَيْحِ وَلَكِنْ لَيْسَ يَرْضَى بِالْمُحَالِ
- ٥ صِفَاتُ اللَّهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ وَلَا غَيْرِ سِوَاهُ ذَا انْفِصَالِ
- ٦ صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طُرُقًا قَدِيمَاتٌ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ
- ٧ نَسَمَى اللَّهُ شَيْئًا لَأَكَا الْأَشْيَاءَ وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِ خَالِ
- ٨ وَلَيْسَ الْأِسْمُ غَدْرًا لِلْمَسْمَى لَدَى أَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ آلِ
- ٩ وَمَا إِنْ جَوْهَرٌ رَبِّي وَجِسْمٌ وَلَا كُلٌّ وَبَعْضٌ ذُو اشْتِمَالِ
- ١٠ وَفِي الْأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ بِلا وَصْفِ التَّجَزِّي يَابِنَ خَالِي
- ١١ وَمَا الْقُرْآنُ مَخْلُوقًا تَقَالِي كَلَامُ الرَّبِّ عَنْ جِنْسِ الْقَتَالِ
- ١٢ وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ لَكِنْ بِلا وَصْفِ التَّمَكُّنِ وَاتِّصَالِ
- ١٣ وَمَا الشَّيْبِيُّ لِلرَّحْمَنِ وَجْهًا فَصْنُ عَنْ ذَاكَ أَصْنَافِ الْأَهَالِي
- ١٤ وَلَا يَمِضِي عَلَى الدَّيَّانِ وَقْتٌ وَأَحْوَالٌ وَأَزْمَانٌ بِحَالِ
- ١٥ وَمُسْتَفْنٍ إِلَهِي عَنْ نِسَاءٍ وَأَوْلَادٍ إِنْثِي أَوْ رِجَالِ

- ١٦ كَذَا عَنْ كُلِّ ذِي عَوْنٍ وَتَضَرٍّ
 تَفَرَّدَ ذُو الْجَلَالِ وَذُو الْعَالِي
 ١٧ يُمِيتُ الْخَلْقَ قَهْرًا ثُمَّ يَحْيِي
 فَيَجْزِيهِمْ عَلَى وَفْقِ الْخِصَالِ
 ١٨ لِأَهْلِ الْخَيْرِ جَنَاتٌ وَنَعْمَى
 وَلِلْمُكْفَرِ إِذْرَاكُ التَّكَالِ
 ١٩ وَلَا يَفْنَى الْجَحِيمُ وَلَا الْجَنَانُ
 وَلَا أَهْلُهُمَا أَهْلُ انْتِقَالِ
 ٢٠ يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ
 وَإِذْرَاكُ وَضَرْبٌ مِنْ مِثَالِ
 ٢١ فَيَنْسَوْنَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ
 فَيَا خُسْرَانَ أَهْلِ الْأَعْتِزَالِ
 ٢٢ وَمَا إِنْ فَعَلَ أَصْلَحَ ذُو الْفَرِضِ
 عَلَى الْمَادِي الْمُقَدَّسِ ذِي النَّعَالِي
 ٢٣ وَفَرَضَ لِأَزْمِ تَصَدِيقِ رُسُلِ
 وَأَمْلَاكِ كِرَامِ بِالنَّوَالِي
 ٢٤ وَخَتَمَ الرُّسُلِ بِالصَّدْرِ الْمُعْلَى
 نَبِيًّا هَا سَمِيَّ ذُو جَمَالِ
 ٢٥ إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافِ
 وَتَاجُ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالِ
 ٢٦ وَبَاقِي شَرْعُهُ فِي كُلِّ وَقْتِ
 إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَارْتِحَالِ
 ٢٧ وَحَقُّ أَمْرٍ مِعْرَاجٍ وَصِدْقُ
 قَفِيهِ نَصْرُ أَخْبَارِ عَوَالِ
 ٢٨ وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَوْ أَمَانِ
 عَنِ الْعِضْيَانِ عَمْدًا وَانْفِرَالِ
 ٢٩ وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أَنْتَى
 وَلَا عَبْدٌ وَشَخْصٌ ذُو الْفِعَالِ
 ٣٠ وَذُو الْقَرْنَيْنِ لَمْ يُعْرِفْ نَبِيًّا
 كَذَا لُقْمَانَ فَاخْذَرُ عَنْ جِدَالِ
 ٣١ وَعَيْسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتَوَى
 لِذِجَالِ شَيْءِ ذِي خَبَالِ
 ٣٢ كَرَامَاتُ الْوَلِيِّ بِدَارِ دُنْيَا
 لَهَا كَوْنٌ فَهَمُّ أَهْلِ النَّوَالِ
 ٣٣ وَلَمْ يَفْضَلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا
 نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي انْتِحَالِ
 ٣٤ وَالصِّدِّيقِ رُجْحَانٌ جَلِيٌّ
 عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ اخْتِمَالِ

٣٥. وَلِلفَارُوقِ رُجْحَانَ وَفَضْلٌ عَلَى عُمَانَ ذِي التُّورَيْنِ عَالِي
 ٣٦. وَذَوِ التُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا مِنَ الْكِرَارِ فِي صِفِ الْقِتَالِ
 ٣٧. وَلِلْكَرَارِ فَضْلٌ بَعْدَ هَذَا عَلَى الْآغْيَارِ طَرًّا لَا تَبَالِ
 ٣٨. وَلِلصِّدِيقَةِ الرَّجْحَانَ فَا عِلْمٌ عَلَى الرَّهْمَاءِ فِي بَعْضِ الْحِلَالِ
 ٣٩. وَلَمْ يَلْعَنُ بَرِيدًا بَعْدَ مَوْتِ سِوَى الْمُكْتَارِ فِي الْإِعْرَاءِ غَالِ
 ٤٠. وَإِيمَانُ الْمُقِلِّهِ ذُوَا عِتْبَارِ بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ
 ٤١. وَمَا عُدُّ لِدَيْ عَقْلٍ بِجَهْلِ بِخِلَاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِي
 ٤٢. وَمَا إِيْمَانُ شَخْصٍ حَالًا يَأْسِ بِمَقْبُولِ لِنَقْدِ الْإِنِّشَالِ
 ٤٣. وَمَا أفعالُ خَيْرٍ فِي حِسَابِ مِنَ الْإِيْمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ
 ٤٤. وَلَا يُقْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ بِمَهْرٍ أَوْ بِقَتْلِ وَاخْتِرَالِ
 ٤٥. وَمَنْ يَنْوَارِتِدَادًا بَعْدَ دَهْرِ يَصِرُ عَنْ دِينِ حَقِّ ذَا النِّسَالِ
 ٤٦. وَلَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ بِطُوعِ رَدِّ دِينٍ بِاغْتِفَالِ
 ٤٧. وَلَا يُحْكَمُ بِكُفْرٍ حَالِ سَكْرِ بِمَا يَهْدِي وَيَلْفُو بِارْتِجَالِ
 ٤٨. وَمَا الْمَعْدَمُ مَرَّتَيْنِ وَشَيْئًا لِنَفْتِهِ لَاحِ فِي بَيْنِ الْمِهْلَالِ
 ٤٩. وَغَيْرَانِ الْمُكُونِ لَا كَشْفُ مَعَ التَّكْوِينِ خُذْ لِكِتْحَالِ
 ٥٠. وَإِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلَ حِلِّ وَإِنْ يَكُرُّ مَعَالِي كُلِّ قَالِ
 ٥١. وَفِي الْأَجْدَاتِ عَنْ تَوْجِدِ رَبِّي سَبِيلِي كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّوَالِ
 ٥٢. وَلِلْكَفَّارِ وَالْفَسَاقِ يُبْتَضَى عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ
 ٥٣. دُخُولِ النَّاسِ فِي الْجَنَّاتِ فَضْلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ يَا أَهْلَ الْأَمَالِي

- ٥٤ حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ فَكُونُوا بِالسَّحْرِ زَعْنُ وَبِالِ
 ٥٥ وَيُعْطَى الْكُتُبُ بَعْضًا نَحْوَ مِثْلِي وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرِي وَالشِّمَالِ
 ٥٦ وَحَقٌّ وَزَنْ أَعْمَالٍ وَجَرِيٍّ عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِأَلَا هَيْبَالِ
 ٥٧ وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ لِأَصْحَابِ الْكِبَائِرِ كَأَجْبَالِ
 ٥٨ وَلِلدَّعَوَاتِ تَأْثِيرٌ يَلْبِغُ وَقَدْ يَنْفِيهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ
 ٥٩ وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَى عَدِيمُ الْكُونِ فَاسْمَعُ بِأَجْدَالِ
 ٦٠ وَلِلجَنَاتِ وَالنَّيْرَانِ كَكُونِ عَلَيْهَا مَرَّ أَحْوَالِ أَحْوَالِ
 ٦١ وَرِذْوُ الْإِيمَانِ لَا يَبْقَى مُقِيمًا بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اشْتِعَالِ
 ٦٢ لَقَدْ أَلْبَسْتُ لِلنَّوْحِ حَيْدَ نَظْمًا بِدِيَعِ الشَّكْلِ كَالسَّحْرِ الْخُلَالِ
 ٦٣ يُسَلِّي الْقَلْبَ كَأَلْبُشْرِي بِرُوحِ وَيُحْيِي الرُّوحَ كَأَلْمَاءِ الرُّؤَالِ
 ٦٤ فَخَوْضُوا فِيهِ حِفْظًا وَاعْتِقَادًا تَنَالُوا جِنْسَ أَصْنَافِ الْمَنَالِ
 ٦٥ وَكُونُوا عَوْنُ هَذَا الْعَبْدِ دَهْرًا بِذِكْرِ الْخَيْرِ فِي حَالِ ابْتِهَالِ
 ٦٦ لَعَلَّ اللَّهَ يَغْفِرُهُ بِفَضْلِ وَيُعْطِيهِ السَّعَادَةَ فِي الْمَالِ
 ٦٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَقْتٍ لِمَنْ بِالْخَيْرِ يَوْمًا قَدْ دَعَا لِي